

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A DANÍ

Právní, účetní a daňové aspekty zajišťování pohledávek po splatnosti, opravné položky

Legal, Accounting and Tax Aspects of Overdue Receivables Securitising

Student: Bc. Kateřina Kolbová

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.

Ostrava 2017

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a daní

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Kateřina Kolbová**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **6202T049 Účetnictví a daně**
Téma: **Právní, účetní a daňové aspekty zajišťování pohledávek po splatnosti**
Legal, Accounting and Tax Aspects of Overdue Receivables Securitising
Jazyk vypracování: **čeština**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Charakteristika pohledávek a opravných položek
 3. Vymáhání a odpis pohledávek po splatnosti
 4. Vyhodnocení pohledávek po splatnosti a opravných položek k pohledávkám vybraného družstva
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

DRBOHLAV, Josef a Tomáš POHL. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 241 s. ISBN 978-80-7357-599-1.
PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika: vybraná související ustanovení*. Olomouc: ANAG, 2009. 111 s. ISBN 978-80-7263-534-4.
RADKOVÁ, Martina. *Exekuce jiné pohledávky*. Praha: Linde, 2009. 200 s. ISBN 978-80-7201-767-6.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 18.11.2016
Datum odevzdání: 21.04.2017

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně přílohy č. 5, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1 – 4, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

Datum odevzdání diplomové práce: 21. 4. 2017

Bc. Kateřina Kolbová

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Vymezení pojmu pohledávka.....	7
2.1 Vznik pohledávek.....	7
2.2 Zajištění pohledávek.....	7
2.2.1 Zástavní právo.....	8
2.2.2 Zadržovací právo.....	9
2.2.3 Ručení.....	10
2.2.4 Finanční záruka.....	11
2.2.5 Zajišťovací převod práva.....	12
2.2.6 Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů.....	13
2.3 Utvrzení dluhu.....	13
2.3.1 Uznání dluhu.....	14
2.3.2 Sjednání smluvní pokuty.....	15
2.4 Zajištění pohledávek po splatnosti mimosoudní cestou.....	16
2.4.1 Inkasní kanceláře.....	16
2.4.2 Notářský zápis.....	16
2.4.3 Zajištění pohledávky exekucním zápisem.....	17
2.4.4 Zápočet pohledávek.....	17
2.4.5 Postoupení pohledávky.....	19
2.4.6 Rozhodčí řízení.....	20
2.4.7 Mediační řízení.....	21
2.5 Zajištění pohledávek po splatnosti soudní cestou.....	22
2.5.1 Soudní řízení.....	22
2.5.2 Platební rozkaz.....	23
3 Daňový režim pohledávek.....	24
3.1 Opravné položky k pohledávkám.....	24
3.2 Odpis pohledávek.....	27
3.2.1 Účetní odpis pohledávek.....	27
3.2.2 Daňově uznatelný odpis pohledávek.....	28
3.3 Daňová exekuce jiné pohledávky.....	33
3.3.1 Druhy exekuvovaných pohledávek.....	34
3.3.2 Exekuce pohledávky.....	34

3.3.3 Exekuce promlčené pohledávky	35
3.4 Ocenění pohledávek a jejich účtování	35
3.4.1 Ocenění pohledávek.....	35
3.4.2 Účtování o pohledávkách.....	37
4 Analýza a vyhodnocení pohledávek po splatnosti ve vybrané společnosti.....	41
4.1 Charakteristika společnosti.....	41
4.2 Vedení a zabezpečení účetnictví ve společnosti.....	43
4.3 Sledování pohledávek z obchodního styku společnosti	45
4.3.1 Formy zajištění pohledávek ve společnosti	47
4.4 Vznik pohledávek a jejich evidence	48
4.4.1 Opravné položky k pohledávkám	51
4.4.3 Odpis pohledávek.....	52
4.4.4 Pohledávky v letech 2014 – 2015	60
4.5 Vyhodnocení a závěrečná doporučení	68
5 Závěr.....	72
Seznam použité literatury	74
Seznam použitých zkratk.....	77
Seznam grafů.....	78
Seznam obrázků	78
Seznam tabulek	78
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1 Úvod

V současnosti jsou pohledávky po splatnosti velmi důležitým tématem v podnikání. S tímto nepříjemným problémem se potýká valná většina nejen společností, tedy právnických osob, ale i řada malých podnikatelů, kteří podnikají jako osoby samostatně výdělečně činné. Laicky řečeno, záležitost pohledávek po splatnosti lze vyřešit snadno a bez větších problémů. Jednoduše stačí inkasovat při prodeji zboží či poskytnutí služby příslušnou úhradu. Kdyby však tato teorie fungovala v praxi, dnes již zaniklé podnikatelské subjekty by byly ušetřeny od řady konkurzů, či v tom lepším případě, nemusely by procházet dlouhodobě přetrvávající krizí, kdy právě výše neuhrazených pohledávek byla hlavní otázkou trvání a možného rozvoje společnosti. Paradoxem je, že firma může být natolik úspěšná, úspěšnější ve svém oboru než její největší konkurenti a stejně se potýká s existenčními problémy, nadneseně řečeno strašákem ve skříni, o kterém společnost ví, že existuje, pouze doufá, že zůstane zavřený. Pouze monopolní firma si může dovolit diktovat podmínky a tedy i zavést platbu v okamžiku prodeje výrobku, zboží či poskytnutí služby.

Pohledávky po splatnosti jsou tedy v dnešní době nedílnou součástí podnikání a je tedy nad míru nutné je správně řídit. S tímto výrokem souvisí i náležitý výběr odběratelů, s čímž souvisí právě prevence vzniku “problémových” pohledávek. Při navázání kontraktu s novými odběrateli by měl podnikatel postupovat velmi obezřetně, především poskytovat kratší lhůty splatnosti a menší objemy dodávaných produktů než je tomu u prověřených zákazníků, kteří s daným podnikatelským subjektem spolupracují již delší období. Bylo by nadmíru krásné, kdyby společnosti dosáhly v rámci správného řízení pohledávek jejich nulové hodnoty, tato vidina je však nereálná a ani tato věc, překvapivě, není záměrem společností. Proto hlavním cílem managementu podniku v oblasti pohledávek je právě snižování nákladů na řízení, resp. vymáhání pohledávek.

Diplomová práce pojednává o problematice pohledávek po splatnosti vzniklých převážně z obchodních vztahů, řeší důvody vzniku pohledávek, možnosti jejich zajištění a ocenění. Cílem práce je podat výklad a analyzovat tuto širokou a neustále, prostřednictvím zákonů a vyhlášek, měnící se oblast pohledávek z právního, účetního a daňového hlediska.

Tato práce má dva základní cíle, a sice provést rešerši odborné literatury a vyhodnotit teoretické a metodické poznatky, k čemuž byly využity dostupné informace z odborné

literatury a internetových zdrojů. Druhým cílem je analýza a vyhodnocení pohledávek po splatnosti včetně opravných položek u vybrané společnosti v letech 2014-2015.

Pro dosažení stanoveného cíle využívá diplomová práce komparativní metody, které slouží k porovnání vlastností daných procesů společnosti, analytické metody, které rozebírají vlastnosti podnikových procesů a dat a dále proces popisu a dedukce.

Diplomová práce je složena ze dvou hlavních částí, a sice teoretické a praktické části. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se zaměřuje na pojem pohledávka, vznik pohledávky a jejich zajištění soudními i mimosoudními cestami. Druhá kapitola se zabývá právě daňovým hlediskem, či pohledem na projednávanou věc, a to daňovým režimem pohledávek a daňovou exekucí. Poslední kapitola v rámci teoretické části se zabývá oceněním a účtováním pohledávek, a zahrnuje tedy výše uvedené účetní hledisko problému. Teoretická část práce byla napsána s pomocí literární rešerše a internetových stránek. Potřebné informace byly získávány především ze zákonů, ať už daňových či právních, a z odborné literatury, internetové stránky plnily pouze sekundární funkci pro doplnění informací z odborné literatury.

Druhou polovinu práce tvoří její praktická část, která využívá poznatky z části teoretické, a aplikuje je na konkrétní společnost. V úvodu je předmětná společnost představena základními údaji, následují možnosti využití řízení pohledávek, tedy jakými způsoby podnik zajišťuje a vymáhá své pohledávky. Poslední a nezbytný díl zaujímá analýza pohledávek po splatnosti, jenž je doplněn o posouzení a zhodnocení zjištěných dat, která byla čerpána především z účetních závěrek společnosti. Praktická část práce byla zpracována na základě dokumentů, zejména tedy účetních výkazů za sledovaná období, jež společnost poskytla.

2 Vymezení pojmu pohledávka

Pojem pohledávka vysvětluje především § 1721 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění (dále jen NOZ), který říká, že ze závazku má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnosti toto právo splněním dluhu uspokojit. Plnění, které je předmětem závazku navíc musí být majetkové povahy a odpovídat zájmu věřitele, i když takový zájem majetkový není. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Jednoduše řečeno, pohledávka vyjadřuje právo věřitele na plnění od dlužníka, jenž má povinnost splnit svůj závazek vůči věřiteli.

2.1 Vznik pohledávek

Pohledávky vznikají z celé řady právních úkonů, zejména tedy ze smluv, z protiprávního činu či z jiné právní skutečnosti, která je k tomu právně způsobilá.¹

Pohledávka vzniká v okamžiku prodeje zboží či poskytnutí služby, a v okamžiku, kdy odběratel do stanoveného termínu neuhradí příslušnou částku, pohledávka se stává pohledávkou dlužnou a věřitel má právo využít všechny zákonné prostředky k jejímu vymožení.

Promlčecí lhůta pohledávky, vyplývající z NOZ, je 3 roky. Důležité je tedy dávat pozor na uplynutí této lhůty.

2.2 Zajištění pohledávek

V praxi existuje hned několik možných způsobů zajištění a utvrzení pohledávek. Rozdíl spočívá v tom, že zajištění pohledávky se uskutečňuje prostřednictvím tzv. zajišťovací instituce, která poskytuje věřiteli jakousi alternativu v případě, že by dlužník nebyl schopen sám svůj dluh splatit a utvrzení pohledávky pouze utvrzuje, že pohledávka v době uznání existovala.²

Zajišťovací prostředky jsou upraveny českou legislativou, obchodní zákoník upravuje jen některé z nich a navíc nikoliv v plném rozsahu. Neopomenutelným právním předpisem je

¹ Internetové stránky BusinessInfo. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pohledavky-ppbi-51112.html#!&chapter=2> [cit 2016-06-25]

² Internetové stránky Epravo. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obecne-k-zajisteni-a-utvrzeni-dluhu-podle-noz-93481.html> [cit 2016-06-25]

občanský zákoník, který v této oblasti hraje subsidiární roli. (Pelikánová, Hejda a kol., 2010, s. 63)

Zajištění dluhu lze provést těmito způsoby:

- Zástavní právo
- Zadržovací právo
- Ručení
- Finanční záruka
- Zajišťovací převod práva
- Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů

2.2.1 Zástavní právo

Základní právní úprava zástavního práva je upravena v NOZ. Podle § 1309 odst. 1 NOZ při zajištění dluhu zástavním právem vznikne věřiteli oprávnění, jestliže dlužník nesplní dluh řádně a včas, uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy do ujednané výše, a není-li tato ujednána, do výše pohledávky s příslušenstvím ke dni zpeněžení zástavy. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Věřitel se ze zástavy může uspokojit po splatnosti zajištěného dluhu způsobem, který si smluvil se zástavcem (popřípadě zástavním dlužníkem) v písemné formě, popřípadě z výtěžku zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě nebo z prodeje zástavy podle některého ze zvláštních zákonů. Zástavní věřitel má vůči zástavci právo na náhradu nutných nákladů vynaložených při výkonu zástavního práva.

Zástavní právo, jež je v praxi nejčastěji využíváné, oproti ostatním zajišťovacím prostředkům, disponuje značnou výhodou: dává věřiteli vyšší stupeň jistoty, protože směnná hodnota zastavené věci je vystavena poměrně malým výkyvům.³

V případě zástavního práva vyvstává tzv. princip priority, což znamená, že věřitel má být uspokojen z výtěžku zástavy a má přednost před případnými ostatními věřiteli, neboť musí být z dosaženého výtěžku uspokojen jako první. Pro ostatní věřitele to tedy znamená, že se naděje na uspokojení z výtěžku prodeje ztenčuje.

³ Internetové stránky BusinessInfo. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pohledavky-ppbi-51112.html#!&chapter=2> [cit. 2016-06-25]

V praxi se nejčastěji vyskytuje zástavní právo k nemovitostem, také označované jako hypotéka (hypotekární zástavní právo). Jedná se o nejspolehlivější způsob uspokojení věřitele v porovnání s např. zástavním právem k movité věci nebo k pohledávce. Zdůvodněním tohoto tvrzení je menší kolísání cen nemovitostí a pozemků než právě cen movitých věcí nebo solventnost poddlužníka.

Zástavou může být každá věc, s níž lze obchodovat. Zástavní právo lze zřídit i k věci, ke které vznikne dlužníku vlastnické právo až budoucnu. Zástavním právem lze zajistit jak peněžitý, tak i nepeněžitý dluh, podmíněný dluh či takový dluh, který teprve v budoucnu vznikne. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Součástí zástavní smlouvy, která musí mít písemnou formu (výjimkou je však zástava movité věci, která je odevzdána zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě, která ji má pro něj opatrovat), je předmět zástavního práva a zajišťovaná pohledávka. Předmětem zástavy může být movitá a nemovitá věc, podíl v korporaci, cenný papír či pohledávka. Zástavou může být pouze věc, se kterou lze obchodovat. Cizí věc může být zastavena pouze se souhlasem jejího vlastníka.

NOZ vnáší do této problematiky novinku, která říká, že smluvní strany se mohou písemně dohodnout, že zástavce má možnost libovolným způsobem zástavu zpeněžit nebo ji může za libovolnou, nebo předem stanovenou cenu ponechat. Dohoda se však netýká pohledávek, které ještě nejsou splatné.

2.2.2 Zadržovací právo

Stejně jako zástavní právo, je zadržovací právo upraveno v občanském zákoníku. Zadržovací právo představuje věcné právo k cizím věcem. Výrazným odlišením od ostatních právních institutů je skutečnost, že vznik zadržovacího práva nemá smluvní povahu. Jedná se o vedlejší právo věřitele z právního vztahu, jehož jsou již věřitel a dlužník účastníky.

Pravdivost tohoto výroku dokládá § 1395 odst. 1 NOZ: Kdo má povinnost vydat cizí movitou věc, kterou má u sebe, může jí ze své vůle zadržet k zajištění splatného dluhu osoby, jíž by jinak měl věc vydat.

Zajistit zadržovacím právem lze i nesplatný dluh:

- nezajistí-li dlužník dluh jinak, ač jej podle smlouvy nebo podle zákona zajistit měl,
- prohlásí-li dlužník, že dluh nesplní, nebo

- stane-li se jinak zřejmým, že dlužník dluh splní následkem okolnosti, která u něho nastala a která věřiteli nebyla ani nemohla být známa při vzniku dluhu (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Jak již bylo výše uvedeno, zadržovací právo má mimosmluvní povahu představující zadržení věci na základě zákona. Lze jej definovat, jako jednostranný úkon věřitele, který není povinen předem vyzvat dlužníka, aby splnil svůj závazek, natož poskytnout náhradní lhůtu pro splnění. Věřitel tedy musí sdělit dlužníkovi o zadržení věci a o důvodech, které k tomuto kroku vedly.⁴

Zadržovací právo nemá osoba, která má věc u sebe neprávem, ke které by mohlo toto právo vzniknout, zejména pokud se jí zmocnila násilně nebo lstí. Zadržovacím právem nedisponuje ani ten, komu bylo nařízeno, aby s věcí učinil takové kroky, které nejsou slučitelné s výkonem zadržovacího práva. To však neplatí pro osobu, která má věc u sebe v době zahájení insolvenčního řízení, jehož předmětem je úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka.

Předmětem zadržovacího práva jsou pouze zpeněžitelné věci movité, nikoliv nemovitosti nebo práva, jak je tomu u práva zástavního. Zadržovací právo může zajišťovat splatné i nesplatné dluhy.

Zadržovací právo zaniká:

- splněním závazku (zajištěného dluhu), kterému odpovídá splatná pohledávka, k jejímuž zajištění zadržovací právo vzniklo,
- zánikem zadržené věci, jestliže se věřitel vzdá zadržovacího práva nebo zadržené věci, či pokud dostane věc z moci věřitele,
- v případě, že dlužník poskytne současně se souhlasem věřitele dostatečnou jistotu, v praxi se jedná nejčastěji o: zřízení zástavního práva, ručení, zajišťovací postoupení pohledávky a zajišťovací převod práva.

2.2.3 Ručení

Tento zajišťovací prostředek, v praxi hojně využívaný, umožňuje věřiteli obrátit se na ručitele a požadovat, aby dluh plnil právě on v případě, že dlužník nebude schopen řádně a včas splatit svůj dluh. Je tedy třeba vytvořit smlouvu mezi ručitelem a věřitelem, zákon však nespécifikuje její přesnou formu. Ručitelský závazek vzniká písemným prohlášením ručitele,

⁴ Internetové stránky BusinessInfo. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pohledavky-ppbi-51112.html#!&chapter=2> [cit 2016-06-25]

ve kterém prohlašuje splnění závazku za dlužníka. Ručení tedy může vzniknout bez souhlasu dlužníka, avšak v praxi nejčastěji dochází k situaci, kdy ručitele nabízí právě dlužník v zájmu poskytnutí určitých prostředků věřitelem – ten má tedy určitou jistotu plnění.

Ručením lze zajistit každou pohledávku s peněžitým plněním, u nepeněžitých pohledávek pouze ty, jejichž předmětem je zastupitelné plnění. Ručením však nelze zajistit pohledávku, která je v okamžiku vzniku ručitelského závazku promlčená.

V případě ručení závazku je povinen věřitel písemně vyzvat dlužníka k plnění a ručitel tím získává jistotu, že nedoplatí na dlužníkovu nedbalost, či pasivitu ze strany věřitele při vymáhání dluhu.

Ručitel může vůči věřiteli uplatnit všechny námitky, které má proti věřiteli dlužník, tzn., že může např. podat námitku promlčení, nebo namítat, že dluh již zanikl splněním atd. Jestliže ručitel splnil dluh, je oprávněn požadovat po dlužníku náhradu za poskytnuté plnění věřiteli. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Obecně je ručení časově neomezené, není však vyloučené jeho omezení. Důležité je zmínit, že ručení se neváže k osobě dlužníka, nýbrž k pohledávce věřitele, a proto nezaniká smrtí dlužníka, ručitel tedy i nadále ručí za splnění dluhu v nezměněném rozsahu, pro který se zavázal.

V některých případech vzniká ručení přímo ze zákona, např. při prodeji nemovitostí. Do listopadu roku 2016 byl poplatníkem daně z nabytí nemovitých věcí prodávající a kupující ze zákona ručil za splnění této povinnosti, tzn., že pokud prodávající nesplní závazek, finanční úřad může vymáhat zaplacení daně na kupujícím. Avšak od listopadu roku 2016 je poplatníkem daně z nabytí nemovitých věcí kupující, role ručitele a poplatníka se otočily.⁵

Ručitel může plnění odepřít, pokud věřitel zavinil, že pohledávka nemůže být uspokojena dlužníkem.

2.2.4 Finanční záruka

Finanční záruka, blíže upravena v NOZ § 2029 odst. 1, vzniká prohlášením výstavce v záruční listině, že uspokojí věřitele podle záruční listiny do výše určité peněžní částky,

⁵ Internetové stránky Juristic. Dostupné z: <http://obcanske.juristic.cz/544631/> [cit 2016-06-25]

pokud dlužník nesplní vůči věřiteli určitý dluh, anebo jestliže nebudou splněny jiné podmínky blíže specifikované v záruční listině. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Bankovní záruka je zvláštním typem ručení, který se vztahuje na obchodní závazkové vztahy. Zákonná úprava bankovní záruky byla dříve obsažena v § 313 – 322 zákona č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník. (Faldyna, Hušek, Pohl, 2007, s. 98). Ustanovení § 313 ObchZ říká, že bankovní záruka vzniká písemným prohlášením banky v záruční listině, že uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky podle obsahu záruční listiny, jestliže určitá třetí osoba (dlužník) nesplní určitý závazek nebo budou splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině. (zákon č. 513/1991 Sb.). Nově je bankovní záruka upravena v NOZ § 2029 – 2039.

Bankovní záruka, jak již název naznačuje, znamená, že výstavcem je banka, zahraniční banka nebo spořitelna a úvěrové družstvo. Také se vyznačuje vyšší mírou jistoty v porovnání s ostatními zajišťovacími prostředky, neboť věřitel přenáší riziko, že dlužník závazek nesplní, na záruční, potažmo bankovní instituci, která si následně sama zabezpečí splnění pohledávky od dlužníka, pro kterého se stala ručitelem.

Bankovní záruka má svůj základ ve smlouvě uzavřené mezi bankou a dlužníkem, resp. osobou, jejíž závazek má být zajištěn. Bankovní záruka vzniká jednostranným písemným prohlášením banky vůči věřiteli, a to v okamžiku doručení záruční listiny věřiteli. Pro vznik bankovní záruky v podstatě není nutný souhlas věřitele, ani dlužníka.

Bankovní záruka se velmi často uplatňuje především v oblasti zahraničního obchodu, kdy banky prostřednictvím záruční listiny ručí za zaplacení peněz, ale i nepeněžitých pohledávek. Bankovní zárukou může být zajištěn závazek odběratele zaplatit za dodané zboží, avšak i závazek dodavatele zboží odběrateli dodat. (Faldyna, Hušek, Pohl, 2007, s. 98)

2.2.5 Zajišťovací převod práva

Tento způsob zajištění snižuje riziko věřitele vznikající u závazkových vztahů s dlužníky a zároveň dává na srozuměnou dlužníkovi, že je jeho dluh zajištěn. Tento právní institut byl v praxi vytvořen překlenutím omezení zástavního práva a v porovnání s ostatními zajišťovacími instrumenty poskytuje věřitelům vyšší stupeň právní jistoty, že dlužník řádně a včas svůj dluh splní.

Smlouvou o zajišťovacím převodu práva dlužník nebo třetí osoba zajišťuje dluh tím, že věřiteli dočasně převede své právo. (Zákon č. 89/2012 Sb.) NOZ nevyžaduje (oproti

předchozí právní úpravě) písemnou formu smlouvy. Avšak pro zachování vyšší míry právní jistoty se doporučuje, aby zajištění formou zajišťovacího převodu práva bylo sjednáno písemně, a písemná forma byla zachována.

Týká-li se zajišťovací převod práva věci zapsané ve veřejném seznamu, vzniká zajištění zápisem do tohoto seznamu. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Účelem zajišťovacího převodu práva je zejména zlepšení a upevnění právního postavení věřitele, na kterého dlužník či třetí osoba převádí právo za účelem zajištění jeho pohledávky.⁶

2.2.6 Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů

Dluh lze zajistit dohodou věřitele a dlužníka o srážkách ze mzdy nebo platu, z odměny ze smlouvy o výkonu závislé práce zakládající mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem obdobný závazek nebo z náhrady mzdy nebo platu ve výši nepřesahující jejich polovinu. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Věřitel je nositelem práva vůči plátcí mzdy nebo platu na výplatu srážek od okamžiku, kdy byla plátcí dohoda předložena. Nová právní úprava upravuje možnost srážky z odměny ze smlouvy o výkonu závislé práce, jež zakládá mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem obdobný závazek jako je pracovní nebo služební poměr, je možné srážky na základě všech těchto dohod provádět i z odměny z dohody o provedení práce.⁷

Náklady spojené s placením srážek nese plátce mzdy či platu. Pokud však plátce mzdy nebo platu má plnit hned několik dohod o srážkách ze mzdy nebo platu, tyto náklady od druhé a další dohody hradí dlužník (Zákon č. 89/2012 Sb.)

2.3 Utvrzení dluhu

Utvrdit dluh lze provést dvěma způsoby:

- uznáním dluhu,
- sjednáním smluvní pokuty

⁶ Internetové stránky Achour & Hajek. Dostupné z: http://www.achourpartners.com/files/014_zajistovaci_prevod_prava.pdf [cit. 2017-02-25]

⁷ Internetové stránky daňáři online. Dostupné z: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d43281v54462-dohody-o-srazkach-ze-mzdy-a-zapocetni-vuci-mzde-nyni-a-od/?search_query [cit.2016-06-25]

2.3.1 Uznání dluhu

Původně byla problematika uznání dluhu upravena v občanském a obchodním zákoníku. Po rekodifikaci byla tato dvojsmyslná právní úprava zrušena a nahrazena jednotnou úpravou v NOZ v § 2053 a 2054.

Uznání dluhu (peněžitého, nepeněžitého) je jednostranný právní úkon (výslovný či konkludentní) dlužníka adresovaným věřiteli. Jde tedy o výhradní právo dlužníka nikoliv povinnost svůj dluh uznat, záleží zcela na dlužníku, zdali postavení věřitele posílí či nikoliv.

2.3.1.1 Výslovné uznání dluhu

Definuje ustanovení § 2053 NOZ, které zní: Uzná-li někdo svůj dluh co do důvodu i výše prohlášením učiněným v písemné formě, má se za to, že dluh v rozsahu uznání v době uznání trvá. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Zákon předepisuje písemnou formu výslovného uznání dluhu, podpis dlužníka nemusí být úředně ověřen, nicméně je doporučováno, aby tak bylo učiněno pro případ rozporu pravosti podpisu dlužníka.⁸

Dluh musí být uznán bez výhrad, dále musí být k okamžiku jeho uznání identifikován jeho důvod a výše, tudíž nestačí pouhé tvrzení, že účastníci jsou obeznámeni s konkrétním závazkem, jež dlužník uznává, a proto musí být tento dluh přesně vymezen. Zákon přesto blíže nedefinuje způsob určení dluhu. Důvod uznání nemusí být přímo písemně zaznamenán v listině, nicméně je nezbytné, aby byl jednoznačně odvoditelný, např. odkazem na jinou listinu, fakturu, nebo dokonce odkazem na žalobní návrh. Jestliže dlužník požaduje uznání pouze části svého dluhu, je nutné vyjádřit rozsah popř. výše uznaného dluhu.

Zákon také uvádí, že prohlášení o uznání dluhu nemusí být samostatným dokumentem, nýbrž může být součástí jiného smluvního ujednání.

Promlčecí lhůta uznání dluhu nastává za deset let ode dne, kdy k uznání dluhu došlo, jakmile je dluh uznán (podle judikatury den, kdy dlužník vyhotovil písemné uznání, nikoliv den, kdy se dostane uznání k věřiteli), začíná běžet nová promlčecí lhůta.

⁸ Internetové stránky Epravo. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/uznani-dluhu-v-nove-pravni-uprave-97115.html> [cit. 2016-06-25]

2.3.1.2 Konkludentní uznání dluhu

Konkludentní uznání dluhu je upraveno v ustanovení § 2054 OZ, který říká, že placení úroků se považuje za uznání dluhu ohledně částky, z níž se úroky platí (jde tedy o jakýsi fakt, že pokud platí dlužník úroky, má se za to, že dluh uznal).

Plní-li dlužník dluh zčásti (peněžitý i nepeněžitý dluh), má částečné plnění účinky uznání zbytku dluhu, lze-li z okolností usoudit, že tímto plněním dlužník uznal i zbytek dluhu. V tomto případě dochází k uznání dluhu faktickým jednáním dlužníka.

Stejně jako u výslovného uznání dluhu, i zde činí promlčecí lhůta uznání dluhu deset let. Platí, že k uznání dluhu nedojde v případě, pokud byl konkludentně uznáný dluh k okamžiku placení úroků či částečného plnění již promlčen.

2.3.2 Sjednání smluvní pokuty

Smluvní pokutu upravuje NOZ, je součástí utvrzení dluhu, nikoliv zajištění, což znamená, že se nejedná o institut, který by zvyšoval možnost uspokojení dlužníka buď jistotou, která má určitou vyčíslitelnou hodnotu (např. zástavní právo) či dával věřiteli možnost požadovat plnění i po jiném subjektu (např. ručení), ale posiluje postavení věřitele jiným způsobem – tedy utvrzuje dluh.⁹

§ 2048 NOZ říká, že ujednají-li strany pro případ porušení smluvené povinnosti smluvní pokutu v určité výši nebo způsob, jak se výše smluvní pokuty určí, může věřitel požadovat smluvní pokutu bez zřetele k tomu, zda mu porušením utvrzené povinnosti vznikla škoda. Smluvní pokuta může být ujednána i v jiném plnění než peněžitém. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Smluvní pokuta nemusí být sjednaná nutně písemně, ale i ústně, nicméně takovéto ujednání se nedoporučuje z důvodu obtížnosti prokazování, které bez existujících svědků je takřka nemožné.

Je-li ujednána smluvní pokuta, nemá věřitel právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke kterému se smluvní pokuta vztahuje. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

⁹ Internetové stránky Kučera & Associates advokátní kancelář. Dostupné z: <http://www.kuceralegal.cz/blog/2013/08/22/nova-a-jednotna-uprava-smluvni-pokuty-dle-noz/> [cit. 2016-06-25]

2.4 Zajištění pohledávek po splatnosti mimosoudní cestou

V praxi existují možnosti, jak mimosoudně zajistit pohledávky po splatnosti:

- Inkasní kanceláře
- Notářský zápis
- Zajištění pohledávky exekucním zápisem
- Zápočet pohledávek
- Postoupení pohledávky
- Rozhodčí řízení
- Mediační řízení

2.4.1 Inkasní kanceláře

Firma se může rozhodnout, jestli bude vymáhat pohledávky vlastními silami či využije služby společnosti specializujících se na danou problematiku. Jestliže se společnost rozhodne o využití první možnosti, náklady na vymáhání pohledávek lze obtížně odhadnout a také nejsou přímo vidět v účetnictví, hovoříme např. o mzdových nákladech, poštovním, cestovním, výdaje na právníky atd. V případě využití inkasní kanceláře jsou náklady přímo vyčísleny na daňovém dokladu a jsou tedy náklady daňově uznatelnými. I v tomto případě je však opatrnost na prvním místě. Obecně se doporučuje, aby firma nejdříve prověřila služby inkasní kanceláře na menší skupině pohledávek. (Bařinová, Vožňáková, 2007)

Seriózní tuzemské inkasní kanceláře dodržují zásadu „no success – no fee“, tedy nevyžadují žádnou zálohu a při neúspěšném inkasu neúčtují žádné dodatečné úhrady.

2.4.2 Notářský zápis

Tento druh zajištění pohledávky je vhodný v případě, že se jedná o vyšší dlužnou částku a účetní jednotka nehodlá investovat do soudních poplatků.

Notářský zápis zajišťuje právní uznání dluhu. V případě nezaplacení dlužníkem notářský zápis je vykonatelný dle občanského soudního řádu, věřiteli je tedy umožněno vést exekuci proti dlužníku. Dále je nezbytné zmínit, že podle § 8 odst. 2 písm. a) zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zajištění daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZoR), notářský zápis neopravňuje uplatnění zákonných opravných položek k pohledávkám.

Notářský zápis lze uzavřít i v případech, kdy je již pohledávka splatná a věřitel je ochoten poskytnout dlužníkovi ke splacení dodatečnou lhůtu.

2.4.3 Zajištění pohledávky exekucním zápisem

Exekutorský zápis je veřejná listina, která slouží k uzavření dohody mezi dlužníkem a věřitelem o existenci peněžitého dluhu. Exekutorský zápis je obdobou notářského zápisu se svolením vykonatelnosti. Dlužník i věřitel musejí před soudním exekutorem prohlásit, že existuje smluvní vztah, ze kterého vznikl dluh a jaká je výše dluhu. Žadatel získá sepsáním zápisu jednoznačný důkaz o osvědčené skutečnosti. Nejvýznamnější formou exekutorského zápisu je zápis o dohodě, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok druhého účastníka vyplývající ze závazkového právního vztahu, v níž svolí, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí nebo exekuce, jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní.

Věřitel tedy nemusí absolvovat nákladné první nalézací řízení, kde by soud rozhodoval o oprávněnosti jeho nároku na zaplacení pohledávky. Věřitel tímto způsobem získá pro případ nesplnění podmínek dohodnutých v exekutorském zápise exekucní titul.

Exekutorský zápis lze sepsat pouze, pokud se věřitel a dlužník dohodnou na jeho znění. Jestliže dlužník nesouhlasí s dluhem nebo např. se způsobem nebo lhůtou úhrady, zápis nemůže být sepsán.

Kromě tohoto typu exekutorského zápisu praxe eviduje další typ, který slouží k osvědčení skutkových dějů a stavu věcí. Jedná se např. o stav nemovitostí, bytů a nebytových prostor, osvědčení stavu jakékoli věci movité a nemovité (např. automobily, stroje, výrobní linky, obrazy, pozemky, listiny ad.), osvědčení o předání peněz či splnění dluhu.¹⁰

2.4.4 Zápočet pohledávek

Zápočet pohledávek, jinými slovy vzájemné vyrovnání pohledávek a závazků, představuje jednoduchý způsob, jak zajistit splatnost pohledávek. Při uzavírání dohody o vzájemných zápočtech je nutné zkontrolovat, zda předmětné pohledávky a závazky mají veškeré nezbytné náležitosti a zda splňují požadavky pro zápočet.

¹⁰ Internetové stránky Exekutorská komora České republiky. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/963-60-vsechno-co-jste-chteli-vedet-o-exekucich-ale-bali-jste-se-zeptat-9-dil-zruseni-exekutorskych-zapisu-03-12-2012?w=> [cit. 2017-02-15]

Tato problematika je definována v ustanovení § 1982 NOZ, která unifikuje předešlou právní úpravu, roztroušenou v dnes již zrušených předpisech, a to v zákoně č. 40/1964 Sb. občanský zákoník a v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Stejně tak, jako předešlá právní úprava, i NOZ rozlišuje započtení jednostranným právním úkonem a započtení v podobě dohody stran, tj. dvoustranného právního úkonu, kterým účastníci projevují vůli započíst konkrétní vzájemné pohledávky. Pohledávky pak lze započíst pouze za splnění určitých podmínek, které však neplatí stejně pro oba uvedené způsoby započtení. Pro uznání zápočtu, jak jednostranného, tak dvoustranného, je nutné doložit existenci pohledávky. Tato podmínka sice není v zákoně blíže specifikována, nicméně tuto skutečnost lze odvodit ze samotné podstaty věci, a sice, není možné, aby započtením došlo k zániku neexistujících závazků.

Dále je nezbytné zmínit, že k jednostrannému započtení pohledávek lze přistoupit pouze v případě, že strany si dluží vzájemné plnění stejného druhu. V praxi to tedy znamená, že věřitel i dlužník musí mít existující vzájemné pohledávky, jejichž plnění je určeno druhově. Také není vyloučené plnění jiného druhu, než peněžního, avšak v drtivé většině případů jsou tato plnění určena peněžními jednotkami. Právní úprava před rekodifikací umožňovala započíst dohodou i pohledávky, jejichž plnění stejného druhu nebylo, avšak pouze v případě obchodněprávních vztahů, v případě občanskoprávních vztahů byl nezbytnou podmínkou stejný druh pohledávek i pro započtení dohodou.

§ 1982 NOZ uvádí další důležitou skutečnost, a to, že k jednostrannému započtení lze přistoupit, jen pokud věřitel disponuje splatnou pohledávkou vůči druhé straně, dlužníku, a zároveň je jeho dluh splnitelný, tzn., že není například možné započíst pohledávku, u které je vyloučeno splnění dluhu před jeho splatností. I v tomto případě existuje výjimka, upravena § 1989 NOZ, která říká, že pokud věřitel na základě žádosti dlužníka odsunul bezúplatně čas plnění, může svoji pohledávku přesto započíst po uplynutí času, kdy měl dlužník plnit původně. Specifikované ustanovení se týká výhradně jednostranných zápočtů.

K zániku pohledávek nedochází samo od sebe, ale je potřeba projev vůle alespoň jedné strany (v případě započtení dohodou obou stran). Zákon pro tento právní úkon nevyžaduje speciální formu, lze jej učinit jak ústně, tak formou písemného prohlášení.

Započtení pohledávek nastává k okamžiku, kdy se pohledávky staly způsobilé k započtení. § 1978 odst. 1 NOZ specifikuje pohledávku způsobilou k započtení jako pohledávku, kterou lze

uplatnit před soudem, tedy pohledávka je splatná a není promlčená. Započítávat lze i promlčené pohledávky, avšak pouze za předpokladu, došlo-li k promlčení po době, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení.

Prakticky lze započítat jakoukoli pohledávku, kromě těch, jejichž započtení vylučuje zákon či případná dohoda účastníků. § 1988 NOZ uvádí podmínky, za kterých nelze provést započtení:

- proti pohledávce výživného pro nezletilého, který není plně svéprávný, a to bez výjimky;
- proti pohledávce na náhradu újmy způsobené na zdraví, kde však zákonodárce předvídá výjimku v podobě možnosti jednostranného započtení, jedná-li se o vzájemnou pohledávku téhož druhu, tedy zápočet vzájemných pohledávek na náhradu újmy na zdraví;
- proti pohledávce mzdy, platu či odměny ze smlouvy o výkonu závisle práce zakládající mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem obdobný závazek a proti náhradě mzdy nebo platu ve výši přesahující jednu polovinu.¹¹

2.4.5 Postoupení pohledávky

Oblast postoupení pohledávek upravuje § 1879 – 1887 NOZ, ze kterého vyplývá, že postoupením pohledávky nabývá postupník také její příslušenství a práva s pohledávkou spojená, včetně jejího zajištění.

Jestliže je pohledávka přihlášena do konkurzního řízení, vzniká postupiteli povinnost oznámit tuto skutečnost o postoupení pohledávky krajskému soudu. V návaznosti na tento výrok věřitel nemusí nutně čekat na skončení konkurzního řízení, na základě kterého vyřadí pohledávku z účetní evidence a uplatní daňový odpis, ale nastává možnost tuto pohledávku kdykoli v průběhu řízení postoupit a tak získat rychleji peněžní prostředky.

Dle § 1879 NOZ věřitel může postoupit celou pohledávku nebo její část prostřednictvím smlouvy i bez souhlasu dlužníka. Tuto možnost vylučuje § 1881 NOZ, který říká, že nelze postoupit pohledávku, která zaniká smrtí nebo jejíž obsah by se změnou věřitele k tíži dlužníka změnil. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

¹¹ Internetové stránky Epravo. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/podminky-zapocetni-pohledavek-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-95745.html> [cit. 2017-02-15]

Pohledávky lze postoupit:

- Bezúplatně, kdy jmenovitá hodnota postoupených pohledávek se u postupníka promítá pouze do podrozvahových účtů a k jejich zaúčtování dochází v momentě zpeněžení či započtení. Následně dochází k jejich odúčtování z podrozvahy.
- Za úplatu, v tomto případě se postupitel odpovídá postupníkovi, že v době postoupení pohledávka trvala.

Věřitel se samozřejmě v těchto případech snaží o promptní získání peněžních prostředků, proto ve většině případů volí postoupení pohledávky úplatným převodem.

Věřiteli nastává možnost daňově odepsat pohledávky, pokud:

- byly tyto zaúčtovány do výnosů a zároveň
- byly zahrnuty do základu daně a zároveň
- se jedná o pohledávky, ke kterým je možné tvořit zákonné opravné položky.

2.4.6 Rozhodčí řízení

Rozhodčí řízení, známé také jako arbitráž, je mimosoudní způsob řešení sporů nezávislými a nestrannými rozhodci, který bývá využíván jako alternativa civilního procesu při řešení majetkových sporů.

Dne 1. 12. 2016 vstoupil v účinnost zákon č. 258/2016 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru, jímž se novelizuje zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Tato novela přináší zásadní změnu úpravy rozhodčího řízení, a to absolutní zákaz rozhodčích řízení ve vztazích mezi podnikateli a spotřebiteli.

Novela byla přijata především v souvislosti s provedením směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru. Novela zákona dopadá na všechny vztahy mezi podnikatelem (ať už se jedná o fyzickou či právnickou osobu) a spotřebitelem.

Do 30. 11. 2016 bylo možné sjednat si ve smlouvě mezi podnikatelem a spotřebitelem tzv. rozhodčí doložku. Jestliže spotřebitel porušil smluvní povinnost, mohl být spor řešen před některým rozhodčím orgánem. Tedy, rozhodčí řízení mohlo mít podobu řízení před jedním nebo více rozhodci, jež jmenují stany sporu (řízení „ad hoc“) nebo řízení před institucionální rozhodčím soudem založeným na základě zákona (rozhodčí řízení institucionální).

Postupem let docházelo k omezování sjednávat se spotřebiteli rozhodčí doložky, avšak stále se jednalo o využívaný institut.

To se však od 1. 12. 2016 změnilo, neboť od daného data není možné, aby případný spor mezi spotřebitelem a podnikatelem rozhodoval rozhodce. Hlavním důvodem tohoto “zákazu“ byla skutečnost, že docházelo k častému zneužívání rozhodčího řízení ze strany věřitele, neboť se velmi často vyskytoval jakýsi vztah mezi rozhodcem a věřitelem, a dlužník se tedy najednou ocitl ve znevýhodněném postavení, protože o tomto vztahu nemusel ani vědět, nebyly možnosti, jak danou situaci zjistit a tedy i dokázat.

Předmětná novela se však týká pouze nově uzavíraných smluv, tedy smlouvy uzavřené do 30. 11. 2016 byly posuzovány podle znění zákona účinného v době uzavření rozhodčí smlouvy. Od počátku prosince roku 2016 již mají pouze soudy oprávnění rozhodovat o sporech ze spotřebitelských smluv uzavřených po 1. 12. 2016.¹²

2.4.7 Mediační řízení

Mediace je forma mimosoudního řešení sporu za účasti třetí nezávislé osoby, tzv. mediátora, která podporuje komunikaci mezi zúčastněnými osobami za účelem uzavřít mediační dohodu, tedy dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu. Mediátor není pravomocný k udělení závazného rozhodnutí, nedisponuje také žádnou donucovací pravomocí. Mediace je naprosto dobrovolný postup stran, jejichž cílem je ukončit spor na základě oboustranně přijatelného souhlasu. Výsledkem řízení je smlouva, jejíž znění lze vymáhat.

Mediaci upravuje zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů. Tento zákon pouze převádí Evropskou směrnici č. 2008/52/ES o přeshraniční mediaci v občanských a obchodních věcech.

Výhody mediačního řízení:

- Subjekty si zachovávají kontrolu nad řešením jejich konfliktu a nad dosažením výsledku
Předpokladem je přísná mlčenlivost mediátora. Pokud porovnáme mediační a soudní řízení, strany při tomto typu řešení sporu značně ušetří a také urychlí jeho průběh.
Podle dostupných statistik úspěšnost uzavřených dohod šplhá do výše 70 %. Dohodu

¹² Internetové stránky Advokátní kancelář Paroulek & spol. Dostupné z: <http://ak-pr.cz/cs/zakaz-sjednavani-rozhodcich-dolozek-mezi-podnikateli-a-spotrebiteli/> [cit. 2017-02-28]

lze schválit soudem či notářským zápisem s doložkou vykonatelnosti a získat tak vykonatelný právní titul.

- Zákon o mediaci se vztahuje jak na vnitrostátní tak přeshraniční mediaci.
- V případě, že nedojde ke společné dohodě subjektů, mohou se tyto obrátit na soud či rozhodčí soud (arbitráž).¹³

2.5 Zajištění pohledávek po splatnosti soudní cestou

Praxe nabízí tyto možnosti, jak věřitel může soudní cestou zajistit své pohledávky:

- Soudní řízení
- Pohledávky v insolvenčním řízení
- Exekuční řízení
- Exekuční tituly

2.5.1 Soudní řízení

Základním právním předpisem, kterým se upravuje postup při občanském soudním řízení je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (OSŘ).

Soudním vymáháním rozumíme zejména vymáhání pohledávky formou státního donucení, tj. prováděním úkonů od podání žaloby až po výkon soudního rozhodnutí, rovněž i přihlášení pohledávky do konkurzního řízení, případně podání návrhu na prohlášení konkurzu na majetek dlužníka a účast v tomto řízení.

Věřitel (v soudním sporu označovaný jako žalobce) by měl vědět, na který soud se obrátit. Zákon při regulaci místní příslušnosti říká, že místně příslušným soudem je obecný soud odpůrce.

Žalobce podává žádost o podání žaloby, která by měla především obsahovat:

- Obchodní firmu
- Místo podnikání, IČ nebo rodné číslo dlužníka
- Částku, která má být u soudu uplatněna
- Smlouvu, včetně jejích příloh, dodatků, změn, a jestliže tato smlouva není, tak je nutné doložit dokumenty, které prokazují existenci smlouvy (objednávka, dodací list aj.)

¹³ Internetové stránky Česká advokátní komora. Dostupné z: <http://www.cak.cz/pro-verejnost/mediace/omediaci/> [cit. 2017-02-15]

- Fakturu
- Jestliže došlo doposud k částečným úhradám pohledávky, je nezbytné uvést data a formy jejich úhrad
- Zaslané upomínky (doklad o zaslání o obdržení upomínky, tzv. doručenky)

S upomínkami souvisí i fakt, že je vhodné, aby první upomínka zněla na čistou částku bez úroků z prodlení. Pokud dlužník nezaplatí, je nezbytné vystavit a odeslat druhou upomínku, zde již závisí na účetní jednotce, zdali vyčíslí úroky z prodlení. Úroky by měly odpovídat smluvním podmínkám a neměly by překročit průměrnou úrokovou sazbu.

Soudní řízení je ukončeno buď rozsudkem, ve kterém soud rozhoduje o samotné věci (v tomto případě lze vždy podat odvolání), nebo usnesením, kterým soud rozhoduje ve všech případech nebo třetí a poslední možností - platebním rozkazem.

2.5.2 Platební rozkaz

Jedná se o druh rozhodnutí soudu, na základě kterého lze požadovat zaplacení peněžitého plnění. Soud může i bez žádosti žalobce a bez slyšení žalovaného vydat platební rozkaz. Odpůrce má možnost podat do 14 dní odpor proti platebnímu rozkazu. Pokud tak neučiní, platební rozkaz nabývá po 15 dnech od doručení platebního rozkazu žalobci právní moci, ve které soud žalovaném uloží, aby zaplatil uplatněnou pohledávku a náklady řízení nebo aby ve zmíněné lhůtě podal odpor u soudu, který platební rozkaz vydal.¹⁴

Výhodu platebního rozkazu pro věřitele lze spatřovat zejména v ušetření času, kdy platební rozkaz zkracuje soudní řízení a ve skutečnosti, že zajišťuje navrhovateli nepromlčitelnost pohledávky na dobu 10 let od nabytí právní moci.

V případě, že bylo zahájeno soudní, rozhodčí či správní řízení ohledně pohledávky nabyté postoupením, jejíž rozvahová hodnota bez příslušenství v okamžiku jejího vzniku přesahovala 200 000 Kč, účetní jednotka má možnost tvořit opravné položky:

- až do výše 50 % z neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky, jestliže od konce sjednané doby splatnosti pohledávky uplynulo více než 18 měsíců,
- až do výše 100 % z neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky, jestliže od konce sjednané doby splatnosti pohledávky uplynulo více než 30 měsíců.

¹⁴ Internetové stránky finance.cz. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/422389-platebni-rozkaz-kdy-pouzit-a-jak-se-branit/> [cit. 2017-02-18]

Soudní poplatky, za použití kolků, jsou účtovány na příslušný nákladový účet 538 – ostatní daně a poplatky.

3 Daňový režim pohledávek

Pohledávky lze rozdělit:

- vlastní pohledávky, kterou jsou pro účely účetnictví i ZDP oceňovány při vzniku jmenovitou hodnotou,
- Postoupené pohledávky (nabyté za úplatu) nebo vkladem do obchodní korporace dle § 15 Zákona o obchodních korporacích a oceňují se pořizovací cenou.

Náklady související s pohledávkami, které ovlivňují ZD:

- Jestliže byly neuhrazené pohledávky při jejich vzniku účtovány ve prospěch výnosů.
- Náklady vznikají při:
 - Tvorbě opravné položky
 - Odpisu pohledávky
 - Postoupení pohledávky
 - U pohledávek ze smluvních pokut a penále, kdy základ daně je ovlivněn jejich zaplacením (Ptáčková, Otavová, 2015)

3.1 Opravné položky k pohledávkám

Opravné položky, stejně jako rezervy, které chce poplatník uplatnit v daňových nákladech, je možné tvořit pouze podle ZoR. Podle zákona o rezervách je možné tvořit opravné položky pouze k pohledávkám, jako jedinému aktivu. Zde nastává rozdíl oproti účetnictví, které umožňuje tvořit opravné položky nejen ke zmíněným pohledávkám, ale také k dlouhodobému hmotnému majetku, pozemkům, finančnímu majetku a zásobám. Podmínkou pro uplatnění tzv. zákonné opravné položky k pohledávkám v základu daně je její zachycení v účetnictví. Dále platí, že zákonné opravné položky může tvořit pouze poplatník, který vede účetnictví podle zákona o účetnictví, tzn., že poplatník vedoucí daňovou evidenci zákonné OP nevytváří.

Poplatník může prostřednictvím tvorby opravných položek optimalizovat daňovou povinnost, avšak měl by sledovat, kterým pohledávkám při tvorbě OP dá přednost, tj. u kterých by

případně možnost tvorby OP v dalším zdaňovacím období nenávratně ztratil, či zda má smysl vůbec opravné položky vytvářet, pokud dosahuje daňové ztráty. (Dvořáková a kol., 2013)

Zákonné opravné položky jsou upraveny v **zákoně č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů v platném znění**. Podle § 24 odst. 2 písm. i) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů jsou výdajem (nákladem) na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů rezervy a opravné položky, jestliže jsou tvořeny v souladu se zákonem o rezervách (dále jen ZoR) pro zjištění základu daně z příjmů.

Poplatník má možnost vytvářet i opravné položky nedaňové, tedy takové, které nesnižují základ daně z příjmů (Ptáčková, Otavová, 2015)

Dále podle ZoR lze tvořit opravné položky pouze k nepromlčeným pohledávkám, jestliže:

- Pohledávka je splatná po 31.12.1994,
- Vznik pohledávky byl souvztažně zaúčtován do výnosů

Podle NOZ § 629 promlčecí lhůta trvá tři roky, strany se však mohou domluvit na jiné promlčecí lhůtě, která činí nejméně jeden rok a nejdéle patnáct let. (Zákon č. 89/2012 Sb.)

Pokud ZoR nestanoví jinak, nelze OP vytvářet k pohledávkám z titulu:

- Cenných papírů a ostatních finančních nástrojů
- Úvěrů, zápůjček, ručení, záloh
- Plnění ve prospěch vlastního kapitálu, úhrady ztráty obchodní korporace
- Smluvních úroků a pokut, poplatků z prodlení, penále a jiných sankcí ze závazkových vztahů
- Nezaúčtování do výnosů
- Kdy pohledávka byla zaúčtována do výnosů, nicméně výnos nebyl zahrnut do základu daně z příjmů
- Osvobození výnosu od daně z příjmů
- Bezúplatného nabytí ad.

Typy zákonných opravných položek:

- bankovní opravné položky § 5 ZoR,
- OP z úvěrů fyzickým osobám finančními institucemi § 5a ZoR,
- OP k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení § 8 ZoR,

- OP k nepromlčeným pohledávkám § 8a ZoR,
- OP k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh § 8b ZoR,
- OP k pohledávkám v ostatních případech § 8c ZoR.

Dojde-li k postoupení pohledávky, postupník může vytvářet OP k postoupené pohledávce pouze v případě, že uhradil postupiteli celou pořizovací cenu.¹⁵

Účetní jednotka není oprávněna tvořit opravnou položku vůči dlužníkovi, ke kterému má kromě pohledávky i splatný závazek. Vzájemný zápočet pohledávek zbaví věřitele omezení k tvorbě opravné položky. Toto pravidlo však neplatí pro OP k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení, kdy lze vytvořit opravnou položku i v případě, že není provedený vzájemný zápočet pohledávek a splatných dluhů.

OP k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení § 8

Účetní jednotka je oprávněna vytvářet OP až do výše rozvahové hodnoty nepromlčených pohledávek přihlášených u soudů od zahájení insolvenčního řízení:

- do konce lhůty stanovené v rozhodnutí soudu o úpadku, lhůta činí 2 měsíce
- do konce lhůty podle insolvenčního zákona, v případě, že soud spojí rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o povolení oddlužení, lhůta činí 30 dní
- mohou uplatnit poplatníci vedoucí účetnictví pouze v období, ve kterém byly přihlášeny,
- tyto pohledávky lze také tvořit při reorganizaci – postačí, že dlužník věřitelovu pohledávku správně uvedl v seznamu svých dluhů, který je povinen v případě reorganizace zpracovat.

Nezbytnou informací je dále provedená rekodifikace, čili změna ZoR k 1.1.2014. Ta přináší výrazná zjednodušení v oblasti tvorby opravných položek. Nyní lze tvořit podle § 8a ZoR opravné položky za podmínky, že od konce doby splatnosti uplynulo více než:

- 18 měsíců, až do výše 50 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- 36 měsíců (od 1.1.2015 novelou zákona proběhla úprava na 30 měsíců), až do výše 100 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,

¹⁵ Internetové stránky Fučík & Partneři. Dostupné z: <http://www.fucik.cz/publikace/pohledavky-a-opravne-polozky-po-rekodifikaci/> [cit. 2016-06-25]

- Zahájení rozhodčího, soudního či správního řízení je dnes podmíněno pouze u pohledávek, jejichž rozvahová hodnota bez příslušenství v okamžiku jejího vzniku byla vyšší než 200 000 Kč.

3.2 Odpis pohledávek

Pojem odpis pohledávky představuje přímé vyřazení její hodnoty z rozvahy, na rozdíl od nepřímého odepisování dlouhodobého hmotného majetku, jehož původní ocenění je zachováno v rozvaze a je pouze nepřímo upravováno (snižováno) účetními odpisy.

Odpis pohledávky se v souladu s § 28 vyhlášky č. 500/2002 Sb., ZoÚ pro podnikatele účtuje do „jiných provozních nákladů“, tedy do účtové skupiny 54. V účtové osnově k tomuto účelu existuje příslušný účet č. 546 – Odpis pohledávky, který by měl být v souladu s ČÚS pro podnikatele analyticky rozlišen na daňově uznatelný a neuznatelný náklad.

Tento postup se tedy u věřitele promítne jak v rozvaze – kde sníží oběžná aktiva (o odepsanou hodnotu pohledávky), tak i ve výsledku výkazu zisku a ztráty – kde sníží účetní výsledek hospodaření (prostřednictvím nákladu z odpisu pohledávky).

ČÚS č. 001 písm. k) doporučuje takto odepsanou pohledávku uvést na příslušný podrozvahový účet a zde ji i nadále sledovat, jelikož může, teoreticky, znamenat určitý majetkový potenciál věřitele.

Pokud by dlužník přeci jen pohledávku, ať už celou nebo její část, uhradil, věřitel by tento fakt zaúčtoval ve prospěch výnosů a ve stejné míře snížil její hodnotu z podrozvahové evidence.

Do podrozvahové evidence se zaevidují odepsané pohledávky ve výši jejich jmenovité hodnoty, resp. jejich neuhrazené hodnoty v souladu s ČÚS č. 019 – Náklady a výnosy.¹⁶

3.2.1 Účetní odpis pohledávek

Odpis pohledávek nad rámec zákona č. 586/1991 Sb., o ZDP lze uplatnit např. pokud by náklady na vymáhání přesáhly výtěžek, nebo dle sdělení policie je dlužník neznámého pobytu. Odpis se provádí dle vnitropodnikové směrnice. Dále je nezbytné zmínit, že tyto odpisy nejsou daňově účinné.

¹⁶ Internetové stránky Portál Pohoda. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/odpis-nedobytno-pohledavky/> [cit. 2017-02-15]

Př.: Odpis pohledávky jako daňově neúčinný náklad:

Předmětná firma dodala zboží za smluvní cenu 100 000 Kč + DPH 21 000 Kč firmě LOD, která ale uhradila pouze 50 000 Kč a poté přestala vyvíjet jakýkoli kontakt. Po pěti měsících věřitel usoudil, že vymožení zbývajících částí pohledávky (71 000 Kč) by bylo složité a značně nejisté a rozhodl se proto, že neuhrazenou část pohledávky účetně odepíše od nákladů, který ale bohužel není daňovým nákladem. Odepsanou pohledávku musí nyní věřitel evidovat v podrozvaze.

Tabulka 3.1 Odpis pohledávky jako daňově neúčinný náklad

Č.	Doklad	Text účetního případu	Částka v Kč	MD	Dal
1	FAV	Faktury vydaná za dodané zboží	100 000	311	604
		DPH 21 %	21 000	311	343
2	VBÚ	Úhrada části pohledávky	50 000	221	311
3	INT	Odpis zůstatkové hodnoty pohledávky	71 000	546	311

Zdroj: vlastní zpracování

3.2.2 Daňově uznatelný odpis pohledávek

Účetní odpis pohledávky je ve skutečnosti snadný, jednoduše se neuhrazená část zaúčtuje do nákladů. Neuhrazená hodnota pohledávky tedy sníží účetní výsledek hospodaření za dané období, to je veškerá věda.

Složitější situace pro věřitele nastává v souvislosti s problematikou daní z příjmů. Podle ZDP v souladu s § 25 odst. 1 písm. z) není daňově účinná:

- jmenovitá hodnota pohledávky nebo
- pořizovací cena postoupené pohledávky s výjimkou uvedenou v § 24 a § 10 ZDP.

Daňově účinný odpis pohledávek se tedy týká především věřitelů, kteří vedou účetnictví, u nichž byla pohledávka ihned při jejím vzniku zaúčtována ve prospěch výnosů, bez ohledu na to, zdali byla dlužníkem tato uhrazena (výjimku tvoří smluvní sankce, které podléhají zdanění až při zaplacení dlužníkem). Bylo by tedy spravedlivé, aby odpis takového zdaněného, ale zároveň nedobytné pohledávky byl daňově uznatelným výdajem. To by však bylo značně jednoduché a proto § 24 odst. 2 písm. y) ZDP určuje podmínky uznatelnosti takového odpisu.

Daňový odpis pohledávky je možný jen z těchto důvodů:

- je vytvořena zákonná opravná položka k neuhrazené pohledávce s lhůtou po splatnosti,
- z konkrétních šesti zákonných důvodů na straně dlužníka.

Z toho tedy vyplývá, že pokud tyto podmínky daný věřitel nesplní, nemůže si uplatnit daňově účinnou hodnotu odepsané pohledávky.

S danou problematikou úzce souvisí daňová uznatelnost nákladů. Řekněme tedy, že jsou daňově uznatelné výdaje (náklady), které jsou výdaji (náklady) na dosažení, zajištění a udržení příjmů a nejsou poplatníkem zcela nebo z části určeny k přeúčtování jiné osobě nebo je tato osoba povinna je uhradit na základě závazku nebo jiného právního předpisu, a to jen do výše příjmů (výnosů) z tohoto přeúčtování nebo předpisu úhrady za podmínky, že tyto příjmy (výnosy) ovlivnily výsledek hospodaření ve stejném zdaňovacím období nebo ve zdaňovacích obdobích předcházejících.

3.2.2.1 Daňový odpis pohledávky prostřednictvím tvorby opravné položky

Věřitel by měl v souvislosti se zásadou opatrnosti vytvořit opravnou položku k dané „problematické“ pohledávce, která sníží účetní hodnotu oběžného majetku.

V praxi se ve většině případů tímto postupem firmy nezabývají, kromě firem povinných auditem, jelikož OP obecně nepatří mezi daňově uznatelný náklad dle § 25 odst. 1 písm. v) ZDP. Výjimku ovšem tvoří daňově uznatelné, tzv. zákonné OP vytvořené v souladu se zvláštním daňovým zákonem, a to ZoR, na jejichž tvorbě mají firmy značný zájem.

Základní pravidla pro tvorbu zákonných OP jsou zmíněna výše v kapitole 1.6.1 Opravné položky k pohledávkám, a proto není důležité se touto problematikou dále zabývat.

Př.: Vytvoření zákonné OP a odpis pohledávky

Firma BMK s.r.o., plátce DPH, poskytla v únoru 2015 konzultační služby firmě Bankrot, s.r.o. v dohodnuté ceně 100 000 Kč + DPH 21 000 Kč. Firma Bankrot uhradila pouze 25 000 Kč, o zbývající částce strany bezvýsledně jednají. V září 2016 dlužník vstoupil do likvidace a není jisté, zdali nakonec neupadne do konkursu. Firma BMK, jako věřitel, může v souladu s § 8a ZOR k neuhrazené části pohledávky (96 000 Kč) po 18 měsících od splatnosti vytvořit OP

do výše maximálně 50 %. Věřitel nakonec usoudil, že je téměř nulové šance na její dobytí, proto pohledávku odepsal a její zákonnou OP zrušil.

Tabulka 3.2 Zákonná OP a odpis pohledávky

Č.	Doklad	Text účetního případu	Částka v Kč	MD	Dal	Vliv na ZD
1	FAV	FaV za poskytnutou službu	100 000	311	602	+ 100 000
		DPH 21 %	21 000	311	343	+ 21 000
2	VBÚ	Úhrada části pohledávky	25 000	221	311	Žádný
3	INT	Tvorba zákonné OP 50 % k neuhrazené pohledávce	48 000	558	391	-48 000
		Odpis pohledávky				
4	INT	○ do výše zákonné OP	48 000	546/1	311	-48 000
		○ ve zbývajících částech	48 000	546/9	311	Žádný
5	INT	Zrušení zákonné OP	48 000	391	558	+ 48 000
6	INT	Zaúčtování odepsané pohledávky do podrozvahy	96 000	751	799	Žádný
Celkový vliv na základ daně věřitele						+ 73 000

Zdroj: vlastní zpracování

Pokud by věřitel odepsal pohledávku, aniž by vytvořil zákonnou OP, nemohl by si daňově uplatnit ani část její neuhrazené hodnoty a musel by zdanit celou zbývajících neuhrazenou jmenovitou hodnotu pohledávky ve výši 96 000 Kč.

3.2.2.2 Daňový odpis pohledávky nekrytý zákonnou opravnou položkou

Jestliže účetní jednotka nevytvořila k předmětné pohledávce opravnou položku, řídí se ustanovením § 24 odst. 2 písm. y) ZDP, a tedy, že odpis jmenovité hodnoty vlastní pohledávky nebo pořizovací ceny pohledávky nabyté postoupením, vkladem nebo při přeměně obchodní korporace je daňově účinný pouze při společném splnění dvou podmínek:

- Podmínky daňového odpisu týkající se pohledávky závisejí na vzniku předmětné pohledávky:
 - Pokud pohledávka vznikla do 31. 12. 2003, pak nemusí splňovat žádnou speciální podmínku, neboť tehdejší právní úprava se tímto nezabývala. V tomto případě bylo možné odepsat i pohledávku, která nebyla při vzniku zaúčtována do zdanitelných výnosů.

- Pokud pohledávka vznikla mezi 1. 1. 2004 a 31. 12.2013:
 - k datu jejího vzniku byla zaúčtována do výnosů,
 - zdanitelný příjem vzniklý v souvislosti s danou pohledávkou nebyl osvobozen o daně z příjmu
 - k pohledávce lze uplatňovat zákonné opravné položky, popř. je nelze tvořit pouze proto, že od data její splatnosti uplynulo méně než šest měsíců, nebo se jedná o pohledávku, jejíž jmenovitá hodnota v okamžiku vzniku převyšovala 200 000 Kč, a v souvislosti s touto nebylo zahájeno rozhodčí, soudní či správní řízení.
- Pokud pohledávka vznikla datem 1. 1. 2016:
 - K pohledávce lze uplatňovat zákonné opravné položky nebo
 - zákonné opravné položky nelze tvořit pouze proto, že od splatnosti pohledávky uplynulo méně než 18 měsíců a v případě pohledávek nabytých postoupením, jejichž jmenovitá hodnota v okamžiku vzniku převyšovala 200 000 Kč i v případě, že nebylo zahájeno rozhodčí, soudní či správní řízení.
- Podmínky týkající se dlužníka nezávisí na vzniku předmětné pohledávky
 - soud zrušil u dlužníka konkurs z důvodů nedostatku majetku (jiné důvody zrušení konkursu jsou irelevantní) a zároveň věřitel přihlásil pohledávku u insolvenčního soudu, která měla být uspokojena z majetkové podstaty dlužníka,
 - dlužník je v úpadku či mu úpadek hrozí, pohledávka pak může být odepsána na základě výsledků insolvenčního řízení,
 - dlužník zemřel a pohledávka nemohla být vymáhána na dědicích dlužníka
 - jestliže dlužník, jakožto právnická osoba, zanikl, a to bez právního nástupce, a věřitel nebyl s dlužníkem spojenou osobou podle § 23 odst. 7 ZDP
 - pokud je na majetek dlužníka, ke kterému se váže daná pohledávka, uplatňována veřejná dražba, tak pohledávku lze daňově odepsat na základě výsledků této dražby,

- pokud je majetek dlužníka, ke kterému se váže daná pohledávka, postižen exekucí, pohledávku lze daňově odepsat na základě výsledků provedení předmětné exekuce.¹⁷

Př.: Jednorázový daňový odpis pohledávek bez zákonné opravné položky

Věřitel KHL s.r.o. má tři neuhrazené pohledávky, které vznikly po 1. 1. 2014 vůči různým dlužníkům:

1. z titulu zálohy poskytnuté dodavatelské firmě,
2. z titulu smluvní pokuty vzniklé vůči nesolidnímu dodavateli,
3. za službu poskytnutou před dvěma měsíci.

Všichni dlužníci zemřeli, zanikli bez právního nástupce nebo u nich nastala jedna z výše uvedených typů podmínek kladených na dlužníka. Účtující věřitel pohledávky odepíše.

1. O této zálohové pohledávce při vzniku nebylo účtováno do výnosů (MD 314/Dal 221), tudíž není důvod, aby její odpis byl daňově účinný, a to ani nepřímo skrze zákonnou OP. Zákon o rezervách brání tvorbě zákonné OP k takovéto nevýnosové nezdaněné pohledávce, tudíž nebyla splněna podmínka uvedena výše (daňový odpis týkající se pohledávky závisí na vzniku předmětné pohledávky) a její odpis nebude daňově účinný.
2. Věřitel sice pohledávku zaúčtoval do výnosů (MD 315/Dal 644), ale protože smluvní sankci neinkasoval, nebyla pro něj zdanitelným příjmem v souladu s § 23 odst. 3 písm. B) bod 1 ZDP). ZoR navíc výslovně brání tvorbě zákonné OP k pohledávkám ze smluvních sankcí, tudíž ani tentokrát nebyla splněna výše uvedená podmínka a tedy odpis předmětné pohledávky nebude daňově uznatelným.
3. V tomto případě se pro věřitele příznivě uplatní výjimka z podmínky týkající se možnosti tvořit zákonné OP k pohledávkám vzniklým po 1. 1. 2014 až po 18 měsících od splatnosti dle § 8a ZoR. K této podmínce se totiž při daňovém odpisu pohledávky nepřihlíží, pokud je překážkou tvorby zákonné OP pouze to, že od splatnosti ještě neuplynulo 18 měsíců. Proto bude odpis této pohledávky plně daňově účinný.¹⁸

¹⁷ Internetové stránky Portál pohoda. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/odpis-nedobytno-pohledavky/> [cit. 2017-02-18]

¹⁸ Internetové stránky Portál pohoda. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/odpis-nedobytno-pohledavky/> [2017-03-06]

3.3 Daňová exekuce jiné pohledávky

V rámci exekučního řízení lze postihnout také pohledávky dlužníka, které má za svými dlužníky. Tento dlužník dlužníka se dostává pak k oprávněnému správci daně (věřiteli) do vztahu poddlužníka.

Pojem jiná pohledávka, při tomto druhu exekuce pro pohledávku, využívá občanský soudní řád. Odlišuje tím pohledávku dlužníka za poddlužníkem od pohledávek, které se vymáhají jinak (pohledávky, u kterých se exekuce provádí odepsáním peněžních prostředků z účtů bank, srážkami ze mzdy či postižením jiných majetkových práv). Ustanovení § 317 zákona č. 99/1963 Sb., OSŘ specifikuje pohledávky, jež jsou z exekuce vyloučeny:

- náhrady, kterou podle pojistné smlouvy vyplácí pojišťovna, má-li být náhrady použito k novému vybudování nebo k opravě budovy,
- peněžité dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi, z dávek státní sociální podpory příspěvek na bydlení a jednorázově vyplácené dávky státní sociální podpory a pěstounské péče. (Zákon č. 99/1963 Sb. OSŘ)

Předmětem exekuce je tedy pohledávka, specifikována jako peněžité plnění v jakékoli měně. Ta může vyplývat ze smlouvy nebo jiné právní skutečnosti, může mít původ v právu hmotném či procesním. U tohoto typu pohledávek není rozhodující, zda již byla nebo teprve bude splatná, ani zda o ní již soud rozhodl či rozhoduje, ale právě existence pohledávky. Tato skutečnost nabývá významu v případech, kdy dlužník či poddlužník popřou existenci pohledávky. Důvodem pro tento krok může být např. neexistence pohledávky z důvodu odstoupení od smlouvy, ze které daná pohledávka vyplývala. Jestliže nastane po nařízení exekuce taková skutečnost, resp. námitka, nabízí se podání vylučovací žaloby v souladu s § 267 OSŘ, ale v rámci daňového řízení také rozhodnutí o zastavení řízení. Zákon umožňuje exekuvovat i nároky na svědečné, znalečné, z rozvrhového exekučního řízení, dále zpeněžení zástavy či z pojistného, pokud událost již nastala. (Radková, 2009)

V nařízení exekuce musí být uveden důvod pohledávky, a pokud má dlužník za poddlužníkem více pohledávek z jednoho právního důvodu, je třeba pohledávku individualizovat. Povinný a oprávněný mají možnost se proti nařízení výkonu rozhodnutí odvolat, poddlužník nikoliv, avšak námitky proti exekučnímu příkazu mohou podat jak dlužník, tak i poddlužník.

Byl-li výkon rozhodnutí nařízen pro několik pohledávek, uspokojí se jednotlivé pohledávky v tom pořadí, v jaké bylo nařízení výkonu rozhodnutí doručeno poddlužníku. Bylo-li mu téhož dne doručeno nařízení výkonu rozhodnutí pro několik pohledávek, které by mohly být z pohledávky povinného úplně uspokojeny, uspokojí poddlužník tyto pohledávky poměrně. Exekuce je ukončena dosažením jejího účelu a ve většině případů má hmotněprávní účinky splnění povinnosti. (Radková, 2009)

3.3.1 Druhy exekuvovaných pohledávek

Exekuvovat lze pohledávky soukromoprávní i veřejnoprávní, hmotněprávní i procesněprávní, které vyplývají ze standardních občanskoprávních a obchodněprávních smluv, zejména kupních, o dílo, o zprostředkování, o obchodním zastoupení, o půjčce, ale i ze smluv nepojmenovaných, např. o spolupráci nebo peněžitá záruka přijatá trestní soudem ad.

Pohledávky, např. ty, které vyplývají z odpovědnosti za škodu či bezdůvodného obohacení, a to jak důvodu krátkých promlčecích lhůt, tak i kvůli jejich obtížnému rozpoznání a domáhání se, jsou obecně hůře vymahatelné v exekučním řízení. Často to bývají právě nároky ze škod vzniklých daňovými poradci či advokáty nebo jinými právníky nebo právníckými osobami, včetně státu.

Zděděné pohledávky nemusí být vždy uvedeny v rozhodnutí o dědictví a sama tato skutečnost nemá vliv na jejich vymahatelnost.

Pohledávku nelze exekuvovat nebo v exekuci pokračovat po jejím zániku.

3.3.2 Exekuce pohledávky

Judikátní pohledávka vzniká v případech, kdy dlužník má pohledávku za poddlužníkem, o které již soud v nalézacím řízení rozhodl ve prospěch původního věřitele (povinného), a toto rozhodnutí nabylo právní moci. Tuto pohledávku lze exekuvovat stejným postupem jako kteroukoli jinou pohledávku, o které soud nerozhodl. Proces exekuce je shodný až do bodu, kdy poddlužník správci daně pohledávku nevyplatí a je třeba, aby se oprávněný svého práva domáhal soudní cestou. (Radková, 2009)

3.3.3 Exekuce promlčené pohledávky

Promlčená pohledávka může být také exekuvována. Oprávněný však musí počítat s tím, že poddlužník může kdykoli v průběhu řízení vznést námitku promlčení. Vymáhající věřitel by měl vždy zvážit okolnosti daného případu a případné náklady řízení.

3.4 Ocenění pohledávek a jejich účtování

Obecně s vývojem tržních mechanismů se zákonitě vyvíjí trh s pohledávkami, kdy pohledávky mezi subjekty vznikají a zanikají, ale také se vytváří potřeba s nimi obchodovat. Význam pohledávek je úzce spjatý s platební morálkou při obchodování, uplatňování závazkového práva, příslušných zákonů, resp. s vymahatelností nároků věřitele v daném státě.

Neboť převážná část obchodů je uskutečňována prostřednictvím bezhotovostního styku, nelze jakkoli vzniku pohledávkám zabránit – je dosti důležité, aby trh dokázal pohledávky přirozeným způsobem regulovat, a tedy, jaké má vytvořené mechanismy.

V podnikatelské sféře je množení pohledávek vždy považováno za nevítaný jev, jelikož zamezuje pohybu peněz proti pohybu zboží a často má za následek platební neschopnost podniků, jež může vést až k insolvenci. (Šantrůček, 2012)

3.4.1 Ocenění pohledávek

Problematicku ocenění pohledávek v účetnictví podnikatelů je řešena zejména zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví, vyhláškou č. 500/2002 Sb. a Českými účetními standardy.

Otevírá se otázka, jaký je důvod pro ocenění pohledávek. Jednoduše řečeno, kdyby se pohledávky neprodávaly (nepostupovaly za úplatu), nebylo by třeba je oceňovat.

Šantrůček ve své knize uvádí, že podle jeho názoru je pojem oceňování pohledávek nesprávný, protože pohledávka již v okamžiku vzniku má svou cenu shodnou s účetní hodnotou. Od tohoto okamžiku má svou pevnou jmenovitou hodnotu a od této doby lze také kvantifikovat i smluvní či obvyklou výši úroků, penále, atd., a tudíž, není-li pohledávka ani částečně splacena, její celková jmenovitá hodnota neustále roste, avšak to samé nelze říci o její tržní hodnotě, která naopak může klesat.

V případě, že je pohledávka dále převáděna mezi různými subjekty, dochází k jejímu postoupení (cesi) z původního věřitele na nového věřitele, který tak nabývá právo předmětnou

pohledávku vymáhat na dlužníkovi. Původní věřitel se tohoto práva vzdává, zpravidla za úplatu. Oceňována tedy není přímo předmětná pohledávka (ta má již zmíněnou celkovou jmenovitou hodnotu), ale je odhadována přiměřená výše úplaty za její postoupení, přesněji hodnota pro cesi pohledávky. (Šantrůček, 2012)

Účetní jednotky oceňují pohledávky:

- k okamžiku uskutečnění účetního případu, tedy k okamžiku vzniku pohledávky nebo k okamžiku nabytí pohledávky postoupením,
- ke konci rozvahového dne nebo k jinému okamžiku, k němuž se sestavuje účetní závěrka.

Účetní jednotka má povinnost výše zmíněné ocenění zaznamenat v účetních knihách a následně je zobrazit v rozvaze. (Drbohlav, Pohl, 2011)

Možnosti ocenění pohledávek:

- Jmenovitou hodnotou – účetní jednotka oceňuje pohledávku jmenovitou hodnotou při jejím vzniku.
 - Př.: Společnost Alfa, s.r.o. prodala zboží za 50. 000 Kč. Uvažujeme, že tato společnost je plátcem DPH, k prodejní ceně tedy přičteme sazbu 21 %. Jmenovitá hodnota pohledávky činí $50.000 + 21 \%$ z této částky, tedy 60.500 Kč.
- Pořizovací cenou – v případě, kdy dochází ke koupi pohledávky (označujeme také slovním spojením nabytí za úplatu), či k jejímu nabytí prostřednictvím vkladu. Pořizovací cenu tvoří cena pořízení a náklady související s pořízením, např.: náklady na znalecké ocenění nakupovaných pohledávek, odměny právníkům a provize.
 - Př.: Společnost Alfa, s.r.o. nabyla postoupením pohledávku, jejíž jmenovitá hodnota je 1.000.000 Kč, a to za 100.000 Kč. Provize za zprostředkování činí 10.000 Kč a odměna právníkům za sepsání smlouvy 2.500 Kč. Pořizovací cena pohledávky tedy činí $100.000 + 10.000 + 2.500$.
- V případě, že účetní jednotka eviduje pohledávku znějící na cizí měnu, musí být převedena na korunovou hodnotu. S tím souvisí povinnost účetní jednotky stanovit ve vnitřních předpisech, jaký kurz bude k tomuto účelu využívat. Zákon o účetnictví umožňuje 2 varianty:
 - aktuální denní kurz ČNB nebo

- pevný kurz stanovený účetní jednotkou, a to ve vazbě na kurz ČNB.

Pro tento účel je nezbytné stanovit okamžik uskutečnění účetního případu. Dle ČSÚ č. 001 – Účty a zásady účtování na účtech lze považovat za okamžik uskutečnění účetního případu:

- den splnění dodávky nebo
- den vystavení faktury nebo obdobního dokladu (např. daňového dokladu podle zákona o DPH).¹⁹

3.4.2 Účtování o pohledávkách

Problematickou účtování pohledávek se v podnikatelské sféře zabývá ČÚS č. 017 – Zúčtovací vztahy. Zmíněný standard stanovuje základní postupy účtování o zúčtovacích vztazích s cílem dosažení souladu při používání účetních metod účetními jednotkami, a to nejen v oblasti pohledávek, ale také v oblasti závazků.

Oblast účtování o pohledávkách zahrnuje:

- pohledávky z obchodních vztahů,
- pohledávky vůči ovládané a ovládající osobě,
- pohledávky vůči osobě, která má v účetní jednotce podstatný vliv
- pohledávky za společníky, členy družstva a za účastníky sdružení,
- pohledávky za zaměstnanci,
- pohledávky z titulu sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění,
- pohledávky vůči státu,
- pohledávky z titulu poskytnutých záloh,
- jiné pohledávky,
- odložené daňové pohledávky. (Pilátová, 2011)

Účetní jednotky v oblasti pohledávek musejí také kalkulovat s dohadnými účty aktivními. Účtování o dohadných položkách je upraveno zejména v ČÚS č. 017. Bod 3.11.6. specifikuje účtování na příslušném účtu vykazovaném v položkách C.II.5. Dohadné účty aktivní nebo C.III.8. Dohadné účty aktivní. Na tomto účtu se zachycuje např. pohledávka za pojišťovnou v důsledku pojistných událostí, pokud ještě nebyla poskytnuta pojistná náhrada a pojišťovna ke konci rozvahového dne nepotvrdila konečnou výši náhrady. Nedílnou součástí jsou také výnosové úroky, které nebyly zahrnuty do bankovního vyúčtování za běžné účetní období.

¹⁹ Internetové stránky Portál pohoda. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/odpis-nedobytno-pohledavky/> [cit. 2017-03-06]

Výše zmíněné případy se zaúčtují souvztažně ve prospěch výnosových účtů skupin 64 – Jiné provozní výnosy nebo 66 – Finanční výnosy.

Dohadné položky aktivní jsou pohledávky, které sice věcně patří do běžného období, ale prokazatelně nastanou až v následujícím období, tzn., že doklady budou doloženy až v následujícím období. Dohadné položky se tedy v účetnictví využívají pro zachycení skutečností, které nejsou v běžném období doložitelné dokladem, jedná se o nepotvrzené, avšak účetní jednotkou očekávané pohledávky, resp. výnosy. Na dohadné položky aktivní se účtují položky, u kterých není známá přesná částka (výše dané pohledávky), za to je znám účel jejich použití a období, kterého se týkají. Některé účetní jednotky podceňují účtování o dohadných položkách, a tudíž nepostupují v souladu s účetními předpisy. Jejich účetnictví pak nemusí poskytovat věrný a poctivý obraz skutečnosti.²⁰

Přestože jsou dohadné položky součástí účtové skupiny 38 – Přejímané účty aktiv a pasiv, nejedná se o účty časového rozlišování výnosů a nákladů. Tyto účty, na rozdíl od dohadných položek, vycházejí z účetních případů, u kterých je známa přesná částka nákladů či výnosů, příjmů či výdajů a slouží pouze k přesnému přiřazení konkrétních částek do příslušného období.

3.4.2.1 Pohledávky z obchodních vztahů

Pro účtování pohledávek z obchodních vztahů se využívá účtová skupina č. 31 – Pohledávky (krátkodobé i dlouhodobé).

Na této účtovací skupině se zachycují zejména pohledávky za odběrateli, ty se zaúčtují při splnění dodávky vůči odběrateli ve smyslu příslušných ustanovení smlouvy v oblasti obchodních závazkových vztahů.

Dále se na dané účtové skupině zobrazují poskytnuté zálohy dodavatelům před splněním smlouvy ze strany dodavatele, ostatní pohledávky z obchodních vztahů, jako např. reklamace vůči dodavatelům či nárok na záruční paušál při převzetí závazků za záruční opravy. Nedílnou součástí této účtové skupiny tvoří pohledávky za směnky předané bance k proplacení do doby splatnosti směnky, včetně jiných cenných papírů předaných bance k eskontu.

²⁰ Internetové stránky Mzdová praxe. Dostupné z: <http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d195v171-uctovani-o-dohadnych-polozkach/> [cit. 2017-03-06]

Nejen, že je nutné v praxi správně zvolit příslušný účet pohledávek, ale také je nezbytné zvolit správný typ výnosů, jež se váže k dané pohledávce.

Níže jsou uvedeny nejčastěji využívané syntetické účty:

- účty pohledávek:
 - 311 – pohledávky z obchodních vztahů
 - 312 – směnky k inkasu
 - 313 – pohledávky za eskontované CP
 - 314 – poskytnuté zálohy (dlouhodobé i krátkodobé)
 - 315 – ostatní pohledávky
- účty výnosů:
 - 601 – tržby za vlastní výrobky
 - 602 – tržby z prodeje služeb
 - 604 – tržby za zboží
 - 641 – tržby z prodeje dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku
 - 642 – tržby z prodeje materiálu

Př.: Vznik pohledávky z obchodních vztahů – poskytnutí služby

Tabulka 3.3 Vznik pohledávky z obchodních vztahů

Č.	Doklad	Text účetního případu	Částka	MD	Dal
1a		Faktura vydaná za poskytnutí služby	10 000		602
1b	FAV	DPH 21%	2 100		343
1c		Cena celkem	12 100	311	

Zdroj: vlastní zpracování

3.4.2.2 Pohledávky z titulu poskytnutých záloh

Obecně záloha značí částku zaplacenou předem, tedy před splněním závazku dodavatel podle sjednané smlouvy.

O zálohových (proforma) fakturách by se vůbec nemělo účtovat, to platí jak u poskytovatele, tak u příjemce zálohy. Dochází totiž ke zkreslování účetního stavu pohledávek a závazků, a výše aktiv a pasiv účetní jednotky, a proto je vhodné alespoň k datu účetní závěrky tyto případné účetní zápisy zrušit. V účetnictví se objeví až úhrada, resp. přijetí zálohy, ať už

v hotovosti nebo převodem na bankovní účet. ČÚS č. 017 pro podnikatele umožňuje prostřednictvím bodu 3.2.3. výjimku v případě pravidelně se opakujících zálohových plateb od uživatelů bytů a nebytových prostor, kdy lze účtovat již o předpisu záloh.

Účetní jednotky rozlišují 3 typy poskytnutých záloh:

- na pořízení dlouhodobého majetku
 - při poskytnutí se účtují na MD účtová skupina 05, zpravidla proti bankovnímu účtu či pokladně, příp. úvěru,
 - při vyúčtování se účtují na Dal účtová skupina 05, zpravidla proti závazkovému účtu dodavatelé,
- na pořízení zásob
 - při poskytnutí se účtují na MD účtová skupina 15, zpravidla proti bankovnímu účtu či pokladně, příp. úvěru,
 - při vyúčtování se účtují na Dal účtová skupina 15, zpravidla proti závazkovému účtu dodavatelé,
- na služby
 - při poskytnutí se účtují na MD 314, zpravidla proti bankovnímu účtu či pokladně, příp. úvěru,
 - při vyúčtování se účtují na Dal 314, zpravidla proti závazkovému účtu dodavatelé.²¹

Př.: Zaúčtování poskytnutí zálohy

Účetní jednotka KLM s.r.o. (neplátce DPH) poskytuje účetní jednotce UHI s.r.o. služby ve formě daňového poradenství, u nichž bylo sjednáno poskytnutí záloh.

Tabulka 3.4 Zaúčtování poskytnutí zálohy

Č.	Doklad	Text účetního případu	Částka	MD	Dal
1	VBÚ	Zaplacení zálohy na daňové poradenství	20 000	314	221
2	FAP	Vyúčtování poskytnuté zálohy	20 000	518	321
3	IND	Zúčtování zálohy oproti ceně služby	20 000	321	314

Zdroj: vlastní zpracování

²¹ Internetové stránky Daňáři online. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d3587v4888-zalohy-v-ucetnictvi/> [cit. 2017-03-06]

4 Analýza a vyhodnocení pohledávek po splatnosti ve vybrané společnosti

Čtvrtá kapitola závěrečné práce se zaměřuje na praktické poznatky analýzy a vyhodnocení neuhrazených pohledávek s lhůtou po splatnosti včetně tvorby a rozpouštění opravných položek v letech 2014 a 2015. Je nezbytné zmínit, že na žádost statutárního orgánu společnosti je společnost anonymizována, a tudíž je používán fiktivní název, avšak údaje a data jsou relevantní.

4.1 Charakteristika společnosti

Společnost Tatra s.r.o. (**dále jen společnost Tatra**) vznikla v roce 1990 a sídlí v malém městečku situovaném několik kilometrů severovýchodně od Zlína. Hlavní činností společnosti je zemědělská výroba specializovaná na produkci mléka, v rámci které společnost Tatra patří k nejlepším producentům, co se týče kvality a užitkovosti, v České republice. Sekundární činností je rostlinná výroba, jež se zaměřuje na produkci potravinářské pšenice, ozimé řepky a tvorbu krmiva pro zvířata. V souvislosti s oběma výrobami společnost zajišťuje služby dopravy, mechanizace a opravárenské služby, dále provozuje čerpací stanici pohonných hmot, závodní stravování, maloobchodní prodejnu a výrobu úsušků.

Živočišnou výrobu společnost provozuje v uzavřeném moderním areálu farmy společnosti. Jak bylo výše uvedeno, výroba se specializuje na produkci mléka. V současné době společnost avizuje průměrný stav dojnic 750 kusů s průměrnou dojivostí 9 500 litrů mléka na jednu dojnici. Hlavní cíl této výroby je spatřován ve zvyšování užitkovosti dojnic, jenž má být zajištěn jejich šlechtěním, dále pak modernizací kravínů a technologického vybavení.

Společnost klade velký důraz při chovu mléčného a jatečného skotu a jatečných prasat na welfare chovaných zvířat, o čemž svědčí moderní způsob ustájení hovězího i vepřového dobytka. Společnost také nabízí celoroční prodej živých, jatečných prasat maloodběratelům.

Středisko agromechanizace zabezpečuje služby pro celou společnost, zejména pro rostlinnou výrobu. Zemědělské práce jsou zabezpečovány moderními stroji a technologiemi. Středisko mechanizace nabízí autodopravu; výkopové práce; postřiky; výmlat obilovin a kukuřice; sklizeň píce a kukuřice na siláž; osev kukuřice, obilovin a řepky; lisování slámy a sena, a to jak podnikatelské, tak i nepodnikatelské veřejnosti.

Středisko autoagregátů nabízí svým zákazníkům široký sortiment náhradních dílů – autoagregátů. Společnost poskytuje své služby zákazníkům prostřednictvím konsignačních skladů. Dále tento úsek zaměstnává dělníky specializující se na kovářské, svářečské a zámečnické práce, jejichž služby jsou nabízené klientům společnosti. Nelze opomenout také prodej obilovin a krmiv pro hospodářská zvířata.

Středisko specializované na výměníky poskytuje služby zejména zemědělským podnikům v podobě zajišťování servisu a generálních oprav výměníků tepla sušáren obilí.

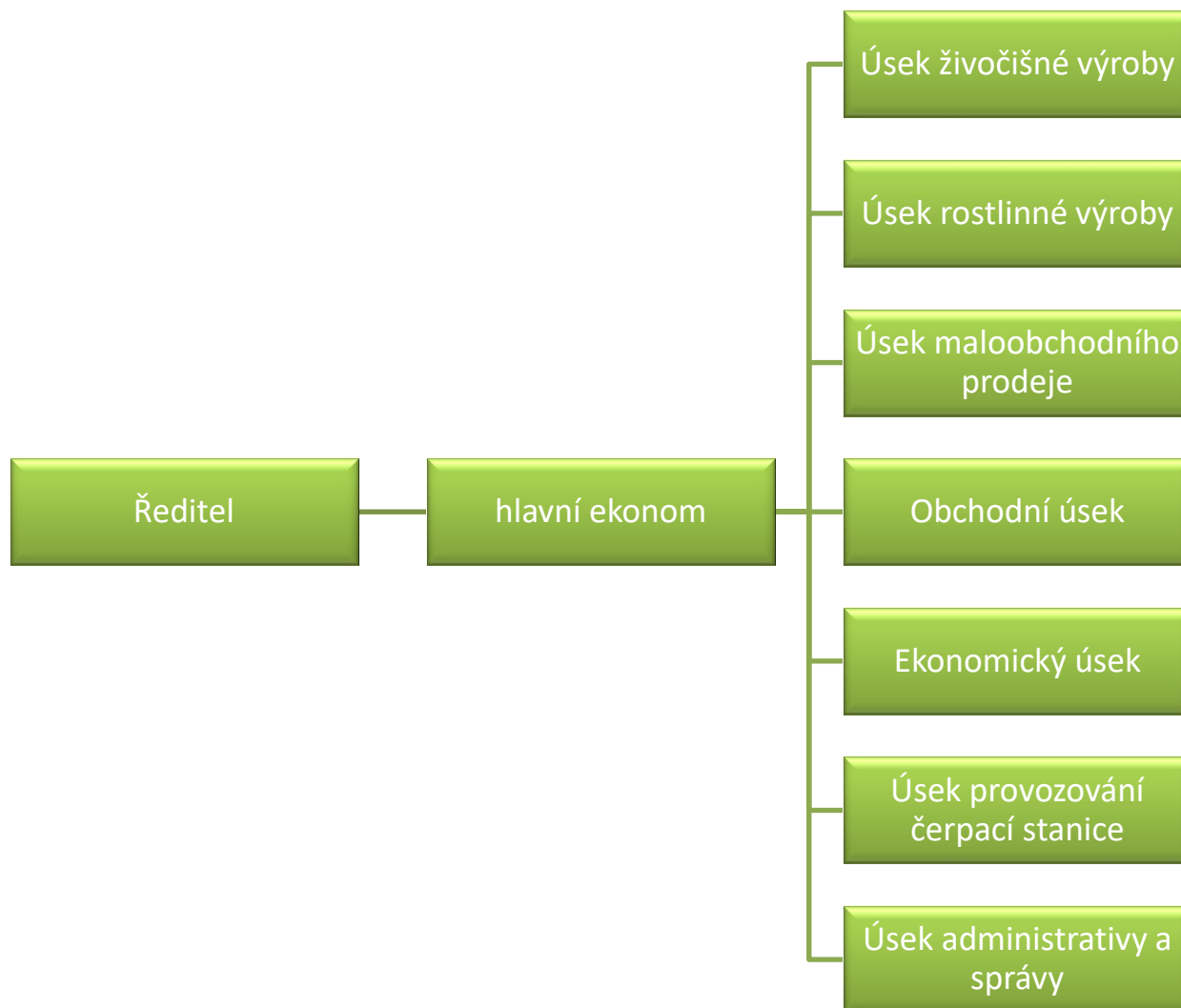
Obchodní středisko zajišťuje nejen obchody s produkty společnosti, ale také realizuje bártrové obchody s obchodními partnery. Další činností obchodního úseku je provoz maloobchodní prodejny, která se nachází v administrativní budově společnosti. Ta mimo jiné poskytuje stravovací služby prostřednictvím podnikové jídelny, nabízí možnost uspořádání podnikových a rodinných oslav, školení či konferencí v kulturním zařízení budovy (konferenční sál, krbovna a bar).

Jedním ze středisek společnosti je i zajišťování provozu čerpací stanice v městě sídla společnosti. Čerpací stanice nabízí prodej pohonných hmot běžným zákazníkům. V posledních letech provoz stanice slouží také na krytí ztrát jiných úseků, zejména pak toho živočišného, jelikož výstupy z tohoto střediska slouží především pro zabezpečení krmiva chovaného skotu a prasat.

Společnost nyní hospodář na více než 1 300 ha zemědělské půdy v obilnářské výrobní oblasti. Zhruba 90 % obdělávané půdy tvoří orná půda, zbylých 10 % představují travní porosty.

Organizační struktura společnosti je velice členitá. Pro lepší pochopení organizačního členění slouží následující obrázek zachycující jednotlivé úseky vedení společnosti.

Obrázek 4.1 Organizační struktura společnosti Tatra s.r.o.

Zdroj: vlastní zpracování

4.2 Vedení a zabezpečení účetnictví ve společnosti

V současné době je obecně u společností velmi oblíbená forma vedení účetnictví prostřednictvím externích firem či externích fyzických osob, jež se zabývají vedením a zpracováním účetnictví. Výhoda tkví v tom, že tyto subjekty si fakturují za výkon své práce, a tedy firmě nevznikají přidružené náklady na odvody na sociální a zdravotní pojištění včetně placení daně ze závislé činnosti, protože tyto subjekty nejsou zaměstnanci společnosti.

Předmětná společnost však tuto formu vedení účetnictví nevyužívá, prosazuje za vhodnější mít vlastní interní pracovníky, kteří se specializují na konkrétní oblasti. Každý úsek má své ekonomy, účetní, kteří odpovídají za mzdovou evidenci, vystavování faktur a skladové hospodářství.

Vedení účetnictví u společnosti Tatra je upraveno vnitropodnikovými směnicemi – **Účetní pravidla společnosti Tatra**. Znění směrnice vychází ze zákona o účetnictví, z vyhlášky č. 500/2002 Sb. a z ČÚS pro podnikatele. Společnost s ručením omezeným je povinna vést účetnictví tak, aby účetní závěrka podávala věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace a výkonnosti podniku. V souladu se zákonem č. 569/1991 Sb., o účetnictví (dále už jen ZoÚ) musí obsah položek účetní závěrky odpovídat skutečnému stavu, který je v souladu s danými účetními metodami.

Vedení účetnictví ve společnosti zajišťuje software HORY – ekonomický a logistický software. Společnost tímto programem využívá jak formu finančního, tak i manažerského účetnictví. Systém umožňuje společnosti porovnávat plánované hodnoty se skutečností, rozpouštět režii a nedokončenou výrobu, provádět kalkulace a také provádět vnitropodnikovou fakturaci, jež je součástí vnitřního řízení podniku, včetně rozřídění odběratelů na analytické účty.

Počítače ve společnosti jsou síťově propojeny a dochází tedy k automatickému přenosu dat mezi jednotlivými periferními zařízení a současně také dochází k aktualizaci zadaných účetních údajů.

V souladu s § 20 ZoÚ je společnost Tatra povinna mít ověřenou účetní závěrku a výroční zprávu auditorem. Jelikož se jedná o společnost s ručením omezeným, musí v souvislosti s uvedeným ustanovením splnit minimálně 2 podmínky po dobu dvou po sobě jdoucích účetních obdobích. Vzhledem k tomu, že je společnost povinna mít účetní závěrku ověřenu auditorem, je termín pro podání přiznání k dani z příjmů právnických stanoven nejpozději do 6 měsíců po uplynutí zdaňovacího období. Z tohoto důvodu nemohla být provedena analýza pohledávek po splatnosti za období roku 2016, protože společnost stále nemá uzavřené zmiňované období.

Společnost Tatra v souvislosti se zákonnou povinností auditu vede účetnictví v plném rozsahu, účetním obdobím je kalendářní rok.

Data vypovídající o hospodaření společnosti, o její ekonomické situaci a účetní informace byly získávány především z účetního deníku a hlavní knihy za srovnávací období. Jako další zdroji důležitých informací sloužily především:

- Rozvaha – přehled o majetku podniku, tedy jeho aktivech, a zdrojích jeho krytí, tedy pasivech. Tento účetní výkaz se sestavuje za určité období, je vyjádřen v peněžních jednotkách a posuzuje finanční výkonnost podniku. Při sestavování rozvahy musí platit bilanční rovnice, tedy aktiva se musejí rovnat pasivům.
- Výkaz zisku a ztráty – tento výkaz je tvořen pouze účty v účtové skupině č. 5 a 6, nákladovými a výnosovými účty. Výkaz do roku 2016 pracoval s provozními, finančními a mimořádnými skupinami nákladů a výnosů. Od 1. 1. 2016 vstoupila v platnost novela ZoÚ, která převádí mimořádné náklady do skupiny 54 – Ostatní provozní náklady, či skupiny 56 – finanční náklady a mimořádné výnosy do skupiny 64 – ostatní provozní výnosy, či skupiny 66 – finanční výnosy. Výkaz zisků a ztrát se tedy skládá pouze z provozního a finančního výsledku hospodaření. Od roku 2016 se na účtech skupiny 58 nově účtují změny stavu zásob vlastní činnosti a aktivace. Výnosové skupiny 61, 62 a 68 byly novelou zrušeny. Tyto změny mají za následek i změnu výsledné struktury výkazu zisku a ztrát.
- Příloha k účetní závěrce – Vyhláška č. 500/2002 Sb., pro podnikatele (dále už jen Vyhláška) říká, že příloha vysvětluje a doplňuje informace obsažené v rozvaze a ve výkazu zisku a ztráty. Je součástí účetní závěrky a často poskytuje velmi významné informace pro uživatele účetní závěrky, které nelze vyčíst z rozvahy a výkazu zisku a ztráty. Od roku 2016 v souladu s Vyhláškou by se údaje v příloze měly uvádět podle pořadí, v jakém jsou vykázány položky rozvahy a výkazu zisku a ztráty.

Tyto výkazy povinně sestavuje každá účetní jednotka, ať už v plném či zkráceném rozsahu. Společnost Tatra kromě zmíněných třech výkazů sestavuje dále výkaz o peněžních tocích a výkaz o změnách vlastního kapitálu.

4.3 Sledování pohledávek z obchodního styku společnosti

Pohledávky z obchodního styku vznikají ve společnosti převážně na základě uzavřených kupních smluv. Písemně jsou tyto smlouvy uzavírány pouze s velkými odběrateli, tedy zákazníky, kteří, obvykle, v pravidelných intervalech odebírají velké množství živočišných či rostlinných produktů – zboží. Spolu se smlouvou společnost předává svému

zákazníku fakturu za prodané zboží a dodací list. V případě zákazníků, kteří odebírají pouze malé množství živočišných či rostlinných produktů, společnost nepřistupuje k uzavření písemné smlouvy, zákazníkovi je předáno zboží a faktura s uvedením data splatnosti.

Ani tato společnost není výjimkou na trhu a potýká se s neplátcí. Společnost využívá několika nástrojů pro zabezpečení chodu podniku a možností, jak předejít eventuálnímu ohrožení fungování a provozování podniku, které mohou vzniknout jako příčina za včasné nezaplacení odběrateli:

- Telefonické upomínání dlužníka – tato forma upomínky je jedním z nejčastěji využívaných způsobů, jak upozornit klienta, že je potřeba vyrovnat jeho závazek ke společnosti, a to nejen v případě společnosti Tatra, ale je obecně využívaným aparátem upomínkového šetření v podnikatelské praxi.

Nejdříve je potřeba zjistit, zdali dlužník obdržel fakturu, ať už ve fyzické podobě či elektronické, zaslané prostřednictvím elektronické pošty, či jestli klient nemá nárok na reklamaci z důvodu nezpůsobilého stavu zboží.

Pověřený pracovník telefonicky kontaktuje dlužníka a oznamuje mu, že je faktura již po termínu splatnosti a je tedy nezbytné zaplatit dlužnou částku v plné výši a žádá vysvětlení neprovedení platby do aktuálního data. Jestliže je dlužníkem dlouhodobý klient, kterého společnost eviduje jako bezproblémového a včasného “platiče“, bývá využívána možnost uzavření splátkového kalendáře.

- Písemné upomínání dlužníka – k tomuto kroku společnost přistupuje tehdy, bylo-li telefonické upomínání neúspěšné. Společnost zasílá dlužníkovi doporučený dopis, který zahrnuje výzvu k úhradě faktury s daným variabilním symbolem, u které uplynul termín splatnosti. Zároveň uvede, že dlužník byl již kontaktován telefonicky, ale nedošlo k žádné nápravě. Tyto upomínky firma zasílá ve formátu využitelném v případném soudním řízení.
- Soudní spor – v případě, že dlužník nereaguje ani na písemnou výzvu uhradit dlužnou částku, firma přechází k poslednímu způsobu, jak z klienta vymoci peněžní prostředky, které jí právem náleží. Kontaktuje externího advokáta, s nímž má společnost již několik let uzavřenou smlouvu, a doručí mu veškeré podklady jím požadované. Jedná se o písemnou smlouvu (byla-li uzavřena), fakturu, dodací listy a písemné upomínky. Externí advokát na základě udělení plné moci zahájí vymáhání pohledávky a informuje společnost o dalším postupu.

4.3.1 Formy zajištění pohledávek ve společnosti

Společnost také využívá zálohové platby jako prostředek zajištění úhrady pohledávek. Přijaté, stejně tak i poskytnuté zálohy, společnost třídí analyticky podle jednotlivých středisek. V roce 2014 společnost evidovala přijaté zálohy pouze ve středisku 323 – servisní středisko a 331 – doprava a mechanizace, v roce 2015 navíc ještě ve středisku 910 – úsek CDR. Počáteční i konečné stavy jsou v obou analyzovaných letech nulové.

Tabulka 4.1 Přijaté zálohy v roce 2014 a 2015

Přijaté zálohy v roce 2014 v Kč			
Středisko:	Počáteční stav	Roční obrat	Konečný stav
323	0	300 000	0
331	0	536,25	0
Σ	0	300 536,25	0
Přijaté zálohy v roce 2015 v Kč			
323	0	1 188 369	0
331	0	2 000	0
910	0	44 523	0
Σ	0	1 234 892	0

Zdroj: vlastní zpracování

Výše zálohy záleží na dohodě s odběratelem, obvykle tato záloha dosahuje 30 % z celkové fakturované částky.

V případě nespolehlivých “platičů“, zákazníků, o jejichž platební nespolehlivosti a nezodpovědnosti se firma přesvědčila z předchozích uzavřených obchodů, využívá společnost výhradně platby v hotovosti v okamžiku převzetí zboží. U těchto odběratelů je totiž předpoklad, že by pohledávka nebyla do lhůty splatnosti uhrazena, nebo byla uhrazena částečně, avšak delší dobu po splatnosti, ba dokonce nebyla uhrazena vůbec.

Dalším zajišťovacím prostředkem, jenž společnost využívá k zajištění úhrad pohledávek, a to jak v době splatnosti, tak i po uplynutí lhůty splatnosti pohledávek, je zápočet vzájemných pohledávek. Tento instrument zvyšuje efektivitu zmíněného procesu vymáhání pohledávek.

Společnost aplikuje v praxi dvoustranné i jednostranné zápočty – u kterých společnost provede jejich zápočet bez souhlasu protistrany, dlužníka. Započtení pohledávek vychází ze vzájemné dohody smluvních stran, na základě které dochází k zápočtu vzájemných pohledávek a závazků. Je možné započíst jak pohledávky ve lhůtě splatnosti, tak i po lhůtě splatnosti. Jestliže při vzájemném vyrovnání pohledávek a závazků vzniká odchylka, povinná strana je nucena tento rozdíl dorovnat.

V současné době společnost nevyužívá smluvní pokuty a úroky z prodlení v případě neobdržení peněžních prostředků od dlužníka po uplynutí doby splatnosti pohledávky, jako určitou formu zajištění pohledávek. Dříve společnost využívala tento zajišťovací prostředek, který byl součástí kupní smlouvy, bylo zde uvedeno, kolik procent činí úrok z prodlení a pokuta z dlužné částky za každý den neuhrazení pohledávky od data splatnosti. Tento zajišťovací prostředek však nikterak nezvýšil objem úhrad pohledávek po splatnosti, nevedl ke snížení množství pohledávek po lhůtě splatnosti, a tudíž se firma rozhodla, že tuto formu zajištění pohledávek nadále využívat nebude.

4.4 Vznik pohledávek a jejich evidence

V této závěrečné práci, jak již bylo zmíněno výše, jsou předmětem analýzy pohledávky z dodavatelsko-odběratelských vztahů. Společnost Tatra eviduje všechny pohledávky za odběrateli na příslušném, účtovou osnovou definovaném, a k tomu účelu určeném účtu 311. Tento účet je analyticky rozlišen podle jednotlivých středisek společnosti, nikoliv tedy podle povahy odběratelů, nýbrž v souladu s potřebami jednotlivých úseků informovat o velikosti a stavu jejich obchodních pohledávek.

Následující tabulka odhaluje účet 311 včetně analytického roztrídění na pohledávky jednotlivých středisek vůči svým odběratelům:

Tabulka 4.2 Analytické roztrídění účtu 311

Analytický účet	Název
311/101	Rostlinná výroba
311/102	Zpracování krmiv
311/105	Sklad rostlinné výroby
311/200	Živočišná výroba
311/319	Autoagregáty
311/320	Kontejnery
311/321	Autoagregáty
311/323	Servisní středisko
311/331	Doprava a mechanizace
311/334	Opravářské středisko
311/336	Sklad stavebnin
311/337	Čerpací stanice
311/410	Ústřední budova - nájemné
311/411	Závodní stravování
311/412	Restaurační provoz
311/910	Úsek CDR

Zdroj: hlavní kniha společnosti Tatra s.r.o. – vlastní zpracování

Společnost využívá v dodavatelsko-odběratelských vztazích také účet 315, který je účtovou osnovou definován jako ostatní pohledávky za odběrateli.

Tabulka 4.3 Analytické roztrídění účtu 315

Analytický účet	Název
315/000	Ostatní pohledávky
315/010	Odvod tržeb z bufetu
315/020	Odvod tržeb z čerpací stanice
315/050	Čerpací stanice PK
315/201	Ostatní pohledávky živočišná výroba
315/300	Doprava – zařízení Velký Meder ²²
315/500	Pozemek – odkup restitučního nároku

Zdroj: hlavní kniha společnosti Tatra s.r.o. – vlastní zpracování

Poslední skupinu pohledávek, která by neměla být opomenuta, tvoří jiné pohledávky. Tyto pohledávky, stejně tak, jako pohledávky na účtu 311 vznikají na základě smluvních vztahů. Společnost na této skupině pohledávek zachycuje pohledávky zejména za pojišťovnami, kterým jsou přiděleny konkrétní analytické účty včetně roku jejich plnění.

Tabulka 4.4 Analytické roztrídění účtu 378

Analytický účet	Název
378/213	Česká pojišťovna – plnění 2013
378/214	Česká pojišťovna – plnění 2014
378/224	Pojišťovna Kooperativa – plnění 2014
378/233	Pojišťovna Generali – plnění 2013
378/234	Pojišťovna Generali – plnění 2014
378/243	Pojišťovna ČSOB – plnění 2013
378/337	Jiné pohledávky
378/910	Jiné pohledávky

Zdroj: hlavní kniha společnosti Tatra s.r.o. – vlastní zpracování

²² Velký Meder je rekreační zařízení, které společnost poskytuje svým zaměstnancům pro trávení rodinné dovolené. Doprava do tohoto zařízení je placená služba, kterou společnost poskytuje svým zaměstnancům.

4.4.1 Opravné položky k pohledávkám

Společnost Tatra tvoří k neuhrazeným pohledávkám s lhůtou po splatnosti, jak účetní, tak daňové, neboli zákonné opravné položky. Účetní opravné položky jsou ve společnosti tvořeny v souvislosti s dodržáním principu věrného a poctivého zobrazení účetnictví. Pokud je tedy hlavní účetní, která je pověřena tímto procesem zřejmé, že odběratel neuhradí dlužnou částku, vytvoří účetní opravnou položku, zpravidla v celkové hodnotě dané pohledávky, tedy 100 %, a to za předpokladu, že nesplňuje podmínky pro tvorbu zákonné opravné položky. Hlavní účetní tyto procesy konzultuje s ekonomem společnosti.

Tyto opravné položky jsou zúčtovány na příslušném účtu č. 559. Společnost analyticky rozlišuje tvorbu a zúčtování opravných položek k zásobám (účet 559/300) a k pohledávkám (účet 559/400). Tvorba účetních opravných položek není daňově uznatelným nákladem, proto zvyšují daňový základ pro výpočet daně z příjmu PO v běžném období.

Pokud společnost splňuje zákonem stanovené podmínky, podle § 8, 8a a 8c ZoR, může vytvořit zákonnou opravnou položku k dané pohledávce. Záměrně není uveden § 8b ZoR – opravné položky z titulu ručení za clo, protože dosud nebyl společností při vytváření zákonných opravných položek využit.

Při tvorbě zákonné opravné položky je tvořena zároveň účetní opravná položka, pokud není zákonná opravná položka vytvořena v plné výši jmenovité hodnoty pohledávky, a to až do výše 100 % celkové jmenovité hodnoty pohledávky. Tato zásada je zakotvena ve vnitropodnikové směrnici, kterou je hlavní účetní povinna dodržovat.

Společnosti tvorbou zákonných opravných položek vzniká daňově uznatelný náklad, který v běžném účetním období snižuje daňový základ pro výpočet daně z příjmu PO, resp. lze říci, že snižuje daňovou povinnost firmy. V zájmu společnosti, obecně řečeno, což neplatí pouze pro analyzovanou společnost, je vytvářet především zákonné opravné položky, jež právě přispívají ke snížení výsledné daňové povinnosti.

Společnost v této záležitosti úzce spolupracuje s daňovým poradcem, který dokáže blíže rozpoznat a určit možnost a vhodnost tvorby zákonných opravných položek.

Ekonomické oddělení v průběhu účetního období sleduje, zdali nedošlo dlužníkem k úhradě pohledávky, v případě, že se tak stane, hlavní účetní zruší dosud vytvořenou opravnou položku a zúčtuje úhradu pohledávky oproti bankovnímu účtu.

Jestliže společnost přihlásila v zákonné lhůtě pohledávku (nepromlčenou) u soudu za dlužníkem v insolvenčním řízení, a to v období, za které se podává daňové přiznání, hlavní účetní přeúčtuje pohledávku z daného analytického účtu pohledávky na účet 311/980 – Pohledávky – konkurzy a vyrovnání, čímž vzniká možnost tvořit dle ZoR zákonnou opravnou položku až do výše 100 % z rozvahové hodnoty pohledávky.

4.4.3 Odpis pohledávek

Shledá-li společnost pohledávku jako nedobytnou, rozpustí účetní příp. zákonnou opravnou položku, pokud byly vytvořeny, a zruší příslušnou pohledávku oproti příslušnému účtu 546 – odpis pohledávky, který analyticky člení:

- 546/100 – prodej pohledávek
- 546/212 - daňový odpis pohledávek z roku 2012
- 546/214 – daňový odpis pohledávek z roku 2014
- 546/215 – daňový odpis pohledávek z roku 2015

Společnost v analyzovaných letech provedla odpis pohledávek pouze daňově účinný.

Odpis pohledávky je daňově účinný, pokud společnost bude postupovat v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen ZDP). Společnost účetně odepíše pohledávku, pokud nejsou splněny zákonem stanovené podmínky, a odpis pohledávky není daňově účinným nákladem. Odpis pohledávky a podmínky daňové uznatelnosti jsou blíže popsány v kapitole 3.2.2.

Tabulka 4.5 Rekapitulace zákonných opravných položek za rok 2014

§	Stav	Po splatnosti	%	Σ hodnota pohledávky	Zákonná OP	Účetní OP
§ 8a odst. 1	Nežalované	6	20	185 115	37 023	148 092
		12	20	87 037	17 407	69 630
		18	20	36 029	7 206	28 823
		30	20	51 587	10 317	41 270
Celkem § 8a odst. 1				359 768	71 953	287 815
§ 8a odst. 2	Žalované	12	33	19 513	6 439	13 074
		18	50	29 373	14 686,5	14 686,5
		36	100	1 439 432	1 439 432	0
Celkem § 8a odst. 2				1 488 318	1 460 557,5	27 760,5
§ 8c	Nežalované	12	100	515	515	0
		18	100	56 945	56 945	0
		30	100	20 680	20 680	0
Celkem § 8c				78140	78 140	0
Celkový součet				1 926 226	1 610 651,5	315 575,5

Zdroj: interní data společnosti - vlastní zpracování

Ve výše uvedené tabulce je zachycena tvorba zákonných i účetních opravných položek v roce 2014. Společnost Tatra, jak již bylo dříve specifikované, tvoří zákonné opravné položky pouze v souladu s § 8a odst. 1, 2 a § 8c ZoR. V dřívějších letech společnost tvořila zákonné opravné položky také podle § 8 ZoR – opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení. Zůstatek těchto opravných položek je zachycen na příslušných analytických účtech 391/200 (hodnota opravných položek zůstává v obou letech nezměněna: 229 691,60 Kč) a 391/112, jehož konečný zůstatek v roce 2014 byl 74 937 Kč.

V analyzovaných letech nedošlo k tomu, že by bylo třeba jakoukoliv další pohledávku za dlužníky přihlásit do konkursního či insolvenčního řízení, protože společnost žádného dalšího takového dlužníka již nemá, a proto se výše vytvořené opravné položky za těmito dlužníky již nezměnily.

Účetní opravné položky společnost vždy vytváří tak, že jakmile je vytvořena daňová opravná položka, tak účetní opravná položka je dotvořena do hodnoty 100 % jmenovité hodnoty pohledávky, ke které je opravná položka tvořena.

Dále je nezbytné uvést, že hodnota vytvořených opravných položek k pohledávkám uvedená v hlavní knize je 2 617 694,60 Kč. Tato částka se skládá:

- z hodnoty vytvořených zákonných opravných položek 1 610 651,39 Kč (viz. tabulka č. 4.5),
- z hodnoty účetních opravných položek, které byly dotvořeny k pohledávkám, k nimž se v roce 2014 tvořily zákonné opravné položky, která činí 315 575,50 Kč,
- z hodnot zákonných opravných položek tvořených za dlužníky v insolvenčním řízení, v částkách 229 691,60 Kč a 74 937 Kč,
- a z hodnoty ostatních účetních opravných položek, které byly tvořeny v předcházejících letech a kumulují se na daném analytickém účtu 391/777 – Tvorba a zúčtování účetních opravných položek, a čítají 386 839,11 Kč.

V rozvaze je tato hodnota uvedena v krátkodobých pohledávkách ve sloupci korekce, k položce pohledávky z obchodních vztahů.

V daném zdaňovacím období společnost navíc rozpustila opravné položky k zásobám ve výši 176 837,99 Kč. Původní hodnota opravných položek k zásobám v roce 2013 činila 1 008 795,10 Kč a byla zaúčtována na nákladový účet 559/300 – Tvorba a zúčtování účetních opravných položek k zásobám, na stranu Má Dáti a souvztažně na stranu Dal na příslušný rozvahový účet 191/213. V roce 2014 se tato hodnota snížila na 831 957,11 Kč, což je i hodnota prezentovaná v rozvaze, jako součást položky zásob (C.I.), ve sloupečku korekce.

Tabulka 4.6 Rekapitulace zákonných opravných položek za rok 2015

§	Stav	Po splatnosti	%	Σ hodnota pohledávky	Zákonná OP	Účetní OP
§ 8a odst. 2	Žalované	30	80	51 607	15 482	36 125
		24	66	43 747	17 587	26 160
		18	50	23 533	7 059	16 474
Celkem § 8a odst. 2				118 888	40 129	78 759
§ 8c	Nežalované	30	100	13 795	13 795	0
		24	100	29 125	29 125	0
		12	100	53 252	53 252	0
Celkem § 8c				96 172	96 172	0
Celkový součet				215 060	136 301	78 759

Zdroj: interní data společnosti – vlastní zpracování

Výše uvedená tabulka rekapituluje tvorbu zákonných i účetních opravných položek společnosti Tatra za rok 2015. Zůstatková hodnota účtu 391 – opravné položky k pohledávkám zobrazená v hlavní knize společnosti 2 581 438,20 Kč se skládá ze 4 následujících analytických účtů:

- zákonné opravné položky vytvořené v roce 2014, evidované na analytickém účtu 391/214 ve výši 1 471 611,59 Kč – společnost v průběhu roku 2015 rozpustila opravné položky ve výši 139 039,80 Kč;
- zákonné opravné položky vytvořené v roce 2015, evidované na analytickém účtu 391/215 ve výši 136 300,93 Kč;
- účetní opravné položky ve výši 743 834,08 Kč, z čehož hodnota 78 759 Kč byla dotvořena k zákonným opravným položkám, viz. tabulka č. 4.6,
- zákonné opravné položky k pohledávkám, jež vznikly už v roce 2004 a společnost je evidovala na analytickém účtu 391/200 – opravné položky za dlužníky v insolvenčním řízení ve výši 229 691,60 Kč.

Rozdíly v tvorbě a výši opravných položek jsou oproti předešlé tabulce č. 4.5 poměrně výrazné. Zatímco v roce 2014 byly vytvořeny zákonné opravné položky v celkové výši 1 610 651,5 Kč a účetní opravné položky činily 315 575,5 Kč, v následujícím zdaňovacím

období zákonné opravné položky byly tvořeny pouze ve výši 136 301 Kč a účetní dotvořeny do 100 %, tedy částkou 78 759 Kč.

Důvodem těchto nezanedbatelných rozdílů je odlišná metodika tvorby opravných položek v jednotlivých letech. Je nezbytné proto vysvětlit metodiku tvorby opravných položek ve společnosti před rokem 2015 a v roce 2015.

V roce 2013 společnost Tatra vytvořila zákonné opravné položky evidované na účtu 391/213 v celkové výši 1 546 871,1 Kč; stejná částka byla promítnuta do nákladů na příslušný nákladový účet 558 s analytickým roztríděním.

Tabulka 4.7 Zaúčtování tvorby zákonných opravných položek

Účetní případ	Částka	MD	Dal
Tvorba zákonných opravných položek	1 546 871,1	558	391/213

Zdroj: vlastní zpracování

Na konci zdaňovacího období společnost provedla opačným účetním zápisem zrušení vytvořených opravných položek a konečný zůstatek účtu 391/213 byl nulový.

Tabulka 4.8 Zaúčtování rozpuštění zákonných opravných položek

Účetní případ	Částka	MD	Dal
Rozpuštění zákonných opravných položek	1 546 871,1	391/213	558

Zdroj: vlastní zpracování

V roce 2014 společnost účtovala zákonné opravné položky na příslušný analytický účet 391/214, jehož počáteční stav byl nulový. Na počátku roku společnost zaúčtovala opět tvorbu zákonných opravných položek ve výši 1 546 871,1 stejným zápisem jako v tabulce č. 4.7. V průběhu roku dotváří opravné položky, a částky odpovídající hodnotám vytvořených opravných položek se kumulují na účtu 391/214, jež k 31. 12. 2014 měl konečný zůstatek 1 610 651,39 Kč – viz. tabulka č. 4.5.

K 1. 1. 2015 byl počáteční stav účtu 391/214 – zákonné opravné položky vytvořené v roce 2014 celkem 1 610 651,39 Kč. V roce 2015 společnost tvořila zákonné opravné položky v celkové sumě 136 301 Kč a tato částka je i konečným zůstatkem zmíněného analytického účtu Tvorba a zúčtování zákonných opravných položek pro rok 2015. Následující zdaňovací období se budou při tvorbě opravných položek shodovat s obdobím roku 2015.

Společnost dále na analytický účet 391/112 účtovala opravné položky k pohledávkám za dlužníky, jež byly přihlášeny v zákonném termínu do konkurzního řízení. Od roku 2013 zde společnost evidovala opravné položky pouze za jedním dlužníkem, a to v celkové hodnotě 74 937 Kč, která je složena z 6 faktur, z nichž pět zní na částku 14 330 Kč a jedna na částku 3 287 Kč. V posledním měsíci roku 2015 dlužník předmětné pohledávky hotově uhradil, společnost tuto opravnou položku rozpustila a zůstatek tohoto analytického účtu byl k tomuto datu nulový.

Společnost také rozpustila některé z opravných položek vytvořených v roce 2014, evidovaných na analytickém účtu 391/214, a to v souhrnné výši 139 039,80 Kč. Konečný zůstatek daného analytického účtu byl k datu účetní závěrky 1 471 611,59 Kč.

Obdobně jako v roce 2014, tak i v roce 2015 společnost rozpustila opravné položky k zásobám, a to v celkové výši 41 874,70 Kč. Konečný zůstatek opravných položek k zásobám činil k 31. 12. 2015 celkem 790 082,41 Kč.

Mimoto je nezbytné konstatovat, že opravné položky tvořené k zásobám nejsou daňově účinným nákladem podle ZDP a nesnižují tak základ daně. Opravné položky tvořené k zásobám jsou vždy pouze účetní opravné položky.

Do roku 2015 společnost tvořila opravné položky k zásobám shodným způsobem, jako opravné položky k pohledávkám, a sice tak, že na konci zdaňovacího období hodnotu vytvořených opravných položek zrušila, na počátku dalšího období vytvořila nové opravné položky v částce rozpuštěných opravných položek z předcházejícího účetního období. Hodnota příslušného analytického účtu byla buď zvyšována nově vytvořenými opravnými položkami, či snižována právě jejich rozpouštěním.

Od roku 2015 společnost účtuje pouze o hodnotě vytvořených či rozpuštěných opravných položek na příslušný analytický účet opravných položek pro daný rok.

Diplomová práce se zabývá analýzou pohledávek po splatnosti a opravných položek v letech 2014 a 2015. K 1. 1. 2014 vstoupila v platnost novela ZoR, která přináší zásadní změny v oblasti tvorby opravných položek k pohledávkám. Od roku 2014 může účetní jednotka podle § 8a odst. 1 ZoR tvořit opravné položky k pohledávkám, u nichž od konce doby sjednané splatnosti uplynulo více než 18 měsíců, až do výše 50 % z neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky, a u pohledávek, u nichž od konce sjednané doby splatnosti uplynulo více než 36 měsíců, až do výše 100 % z neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky.

Společnost v roce 2014 vytvořila větší objem opravných položek k pohledávkám s datem splatnosti v předchozím účetním období. Z tohoto důvodu je nezbytné upozornit, že účetní jednotka tvoří OP podle ZoR ve znění, ve kterém dané pohledávky vznikly, i přesto, že v letech 2014 a 2015 byl zákon novelizován.

Společnost Tatra k těmto pohledávkám tvoří OP podle tabulky č. 4.9, která vychází ze ZoR v platném znění do 31. 12. 2013

Tabulka 4.9 Předloha pro tvorbu zákonných opravných položek do 31. 12. 2013

Splatnost pohledávky	Tvorba OP v % z hodnoty pohledávky	Pohledávky do roku 2013
Nad 6 měsíců do 12 měsíců	20 %	Nelze tvořit u pohledávek nad 200 000 Kč
Nad 12 měsíců do 18 měsíců	33 %	Jen v případě, že bylo ohledně těchto pohledávek zahájeno soudní, rozhodčí či správní řízení
Nad 18 měsíců do 24 měsíců	50 %	
Nad 24 měsíců do 30 měsíců	66 %	
Nad 30 měsíců do 36 měsíců	80 %	
Nad 36 měsíců	100 %	

Zdroj: vlastní zpracování

Od roku 2015 přináší další novela ZoR změnu v § 8a odst. 1 písm. b), a to snížení doby využitelnou pro tvorbu opravných položek na 30 měsíců počítáno od data splatnosti pohledávky. Od roku 2015 může účetní jednotka tvořit opravné položky k nepromlčeným pohledávkám až do výše 50 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky v případě, že od konce sjednané doby splatnosti pohledávky uplynulo více než 18 měsíců, a až do výše **100 % neuhrazené rozvahové hodnoty** pohledávky v případě, že od konce sjednané doby splatnosti pohledávky uplynulo **více než 30 měsíců**.

Novela ZoR se týká právě § 8a odst. 1, která sice ponechává lhůtu 18 měsíců a možnost tvorby zákonné opravné položky až do výše 50 % neuhrazené hodnoty pohledávky, co se však mění, je právě druhá část znění tohoto odstavce.

Důvodem zkrácení doby splatnosti pohledávek z původních 36 měsíců na 30, jež dává možnost účetním jednotkám vytvořit zákonnou opravnou položku k dané pohledávce je úprava promlčecí lhůty v NOZ na 3 roky z původních 4 let.

Účtování o opravných položkách

Společnost účtuje zákonné opravné položky na účet 558 – Tvorba a zúčtování zákonných opravných položek se souvztažným zápisem na účet 391 – opravné položky k pohledávkám. Účet 391, stejně jako účet 558, má své analytické roztrídění vedené společností:

- 391/112 – zákonné opravné položky k pohledávkám přihlášené do konkurzního řízení v roce 2012
- 391/200 – zákonné opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení
- 391/213 – zákonné opravné položky k pohledávkám vytvořené v roce 2013
- 391/214 – zákonné opravné položky k pohledávkám vytvořené v roce 2014
- 391/215 – zákonné opravné položky k pohledávkám vytvořené v roce 2015

Účetní opravné položky, jež znamenají pro společnost daňově neúčinný náklad, účtuje na účet 559 – Tvorba a zúčtování ostatních opravných položek se souvztažným zápisem na analytický účet 391/777 – účetní opravné položky k pohledávkám.

Dohadné položky

Pro tuto práci byl analyzován pouze účet dohadných položek aktivních, jejichž suma je zachycována na účtu 388. Společnost k danému účtu vytvořila související analytický účet 388/910, na kterém zobrazuje výsledky příslušných operací. Obraty, počáteční a konečné zůstatky jsou zaznamenány právě na příslušném analytickém účtu souvztažně s nákladovým účtem 562 – úroky.

Tento aktivní účet sloužil společnosti v letech 2014 i 2015 pro zaúčtování očekávané výše úroků z investičního úvěru, které nebude fyzicky platit společnost, ale Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond (dále už jen PGRLF). V praxi se očekávaná výše úroků zaúčtuje na pasivní účet dohadných položek (dohadné účty pasivní, účet č. 389), v tomto případě společnost očekává jakýsi příjem, sloužící k částečné úhradě úroků z investičního úvěru právě zmíněným fondem.

Úrok z investičního úvěru činí v jednotlivých letech zhruba 3,5 %; a částka hrazená PGRLF činí nadpoloviční část, celkem asi 2,5 %. Společnost hradí tedy pouze zhruba 1 % z vyměřeného úroku z úvěru.

4.4.4 Pohledávky v letech 2014 – 2015

V této podkapitole budou analyzovány pohledávky společnosti Tatra, tak jak vznikaly v průběhu zmíněných dvou let v jednotlivých střediscích. Tato analýza rozděluje pohledávky do skupin, podle doby jejich splatnosti, resp. doby, která uběhla od doby jejich splatnosti uvedené na fakturách.

Časově budou pohledávky rozděleny:

- do data splatnosti,
- do 30 dní po splatnosti,
- 31 – 60 dní po splatnosti,
- 61 – 90 dní po splatnosti,
- 91 – 180 dní po splatnosti
- nad 180 dní po splatnosti.

Obvyklá splatnost faktur všech středisek je 14 dní, kromě prodeje mléka, jež jsou součástí střediska č 201 – živočišná výroba. Zde je právě doba splatnosti faktur navýšena na 1 měsíc.

Tabulka 4.10 Pohledávky z obchodních vztahů společnosti Tatra s.r.o. v roce 2014

Stř.	Splatnost ve dnech						Σ
	Do splatnosti	> 30 dní	31 – 60	61 – 90	91 – 180	< 180	
101	98 334	0	81 042	0	0	181 871	361 247
102	43 654	147 430	0	0	0	0	191 084
200	7 305 164	5 329 718	0	0	0	0	12 634 882
319	28 929	97 318	19 224	13 092	0	0	158 536
321	21 571	12 541	15 938	11 890	0	0	61 940
323	310 486	47 398	0	0	0	130 237	488 121
331	3 074	6 050	4 489	0	0	29 200	42 813
334	602	0	0	0	46 872	9 409	56 883
336	0	0	0	0	0	847 274	847 274
337	51 395	22 019	18 463	13 086	0	335 032	439 995
410	46 673	59 843	26 812	31 095	44 915	362 330	571 668
411	5 587	17 002	0	0	0	0	22 589
412	3 207	0	0	0	0	0	3 207
910	166 070	36 349	14 602	37 871	50 642	12 877	318 411
Σ	8 084 746	5 775 668	180 570	104 034	142 429	1 908 230	16 198 677

Zdroj: účetní závěrka společnosti Tatra s.r.o. za rok 2014 – vlastní zpracování

Výše zobrazená tabulka uvádí pohledávky společnosti v roce 2014 podle jejich evidence v jednotlivých střediscích. Nejvyšší hodnotu pohledávek - 12 634 882 Kč zaznamenává středisko 200 – živočišná výroba, z nichž podstatnou část tvoří pohledávky do splatnosti, která byla u dvou faktur až do 31. 1. 2015. Pohledávky do splatnosti vznikly z prodeje skotu a mléka, a právě prodej mléka tvoří skoro 90 % z celkové hodnoty pohledávek po splatnosti. U pohledávek po splatnosti ve lhůtě 30 dní, celou hodnotu 5 329 718 Kč tvoří fakturovaná částka za prodej mléka ve výši 6 329 718 Kč. Z toho 1 mil. Kč byl uhrazen ve lhůtě splatnosti.

Druhá nejvyšší hodnota pohledávek – 847 274 Kč, jsou pohledávky střediska 336 – sklad stavebnin. Oproti živočišné výrobě, toto středisko zaznamenává pohledávky pouze po splatnosti, a to nad 180 dní. Suma částek byla fakturována v šestém a devátém měsíci roku 2010, jedná se tedy o více než 5 let staré, dosud neuhrazené nároky společnosti. Hodnota 847 274 Kč se skládá z 12 částek fakturovaných 3 osobám: dvěma právnickým a jedné fyzické. Všechny tyto pohledávky byly předány k právnímu vymáhání a právní zástupce

podal soudní žalobu. Společnost dle § 8a odst. 2, ZoR tvořila zákonné opravné položky k těmto pohledávkám. V daném roce byly vytvořeny zákonné opravné položky na všechny zmíněné pohledávky ve výši 100 %.

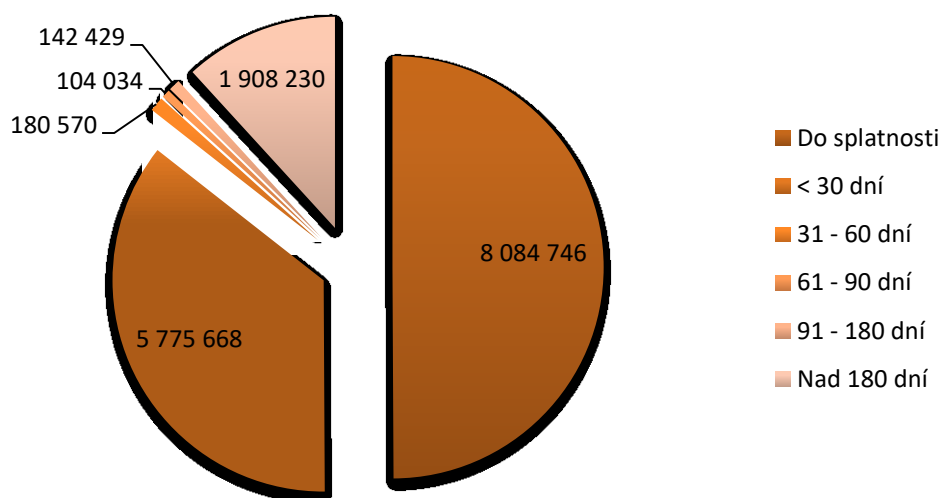
Naopak nejnižší hodnoty pohledávek vykazují střediska 411 – závodní stravování a 412 – restaurační provoz. Středisko provozu restaurace vykazuje v roce 2014 jedinou pohledávku do data splatnosti ve výši 3 207 Kč, dlužníkem je občanské sdružení. Středisku závodního stravování vznikly v roce 2014 dvě pohledávky, které jsou ve lhůtě splatnosti, ve výši 5 587 Kč a dvě pohledávky se lhůtou splatnosti 30. a 31. 12. 2014. Obě pohledávky byly na počátku roku 2015 uhrazeny.

V roce 2014 mají nejvyšší hodnotu z pohledávek dle doby splatnosti pohledávky do splatnosti v úhrnné výši 8 084 746 Kč a pohledávky do 30 dní splatnosti ve výši 5 775 668 Kč, na čemž se nejvíce podílí právě pohledávka střediska živočišné výroby z prodeje mléka (viz. výše). Tato pohledávka byla v následujícím zdaňovacím období několika, předem sjednanými splátkami, uhrazena.

Nelze opomenout také dobu neuhrazené pohledávky s lhůtou po splatnosti více než 180 dní, které tvoří téměř 12 % z celkové hodnoty pohledávek.

Výše diskutovanou situaci pohledávek z obchodních vztahů pro rok 2014 ještě lépe zobrazuje následující graf, kde lze krásně poznat, že pohledávky do splatnosti tvoří polovinu všech pohledávek za obchodními partnery a druhou nejvýznamnější skupinou jsou pohledávky po uplynutí lhůty splatnosti do 30 dní. Ostatní 4 skupiny pohledávek tvoří zhruba sedminu těchto pohledávek, přičemž velkou částku zabírají pohledávky po uplynutí lhůty splatnosti nad 180 dní.

Graf 4.1 Skladba pohledávek z obchodních vztahů společnosti Tatra s.r.o. v roce 2014

Zdroj: účetní závěrka společnosti Tatra s.r.o. – vlastní zpracování

Celková hodnota krátkodobých pohledávek v roce 2014 je tvořena:

Tabulka 4.11 Podíl jednotlivých skupin krátkodobých pohledávek na celkových krátkodobých pohledávkách v roce 2014

Druh	Částka v Kč	Procentuální podíl
Pohledávky z obchodních vztahů	16 548 000	80,9 %
Pohledávky za státem	3 734 000	18,2 %
Ostatní poskytnuté zálohy	7 000	0,10 %
Jiné pohledávky	167 000	0,80 %
Σ krátkodobých pohledávek	20 456 000	100 %

Zdroj: účetní závěrka společnosti Tatra s.r.o. – vlastní zpracování

Nejvyšší podíl na krátkodobých pohledávkách mají právě analyzované pohledávky z obchodních vztahů, jejichž hodnota uvedená v rozvaze v položce C. III. 1 se skládá z:

- Hodnoty pohledávek za obchodními partnery, která sčítá pohledávky všech středisek společnosti podle lhůty, jež uplynula od data jejich splatnosti, a také pohledávky do data splatnosti. Tato hodnota je uvedená v tabulce č. 4.11 jako suma všech pohledávek ve výši 16 198 677 Kč,

- ostatní pohledávky, evidované na účtu 315 s analytickým roztríděním, viz. tabulka č. 4.3, jejichž hodnota byla v daném roce 44 789,84 Kč,
- pohledávky za jedním odběratelem v souhrnné výši 74 937 Kč, analytický účet 311/980, tyto pohledávky byly předány právnímu zástupci, jenž je přihlásil k insolvenčnímu soudu. Společnost k těmto pohledávkám tvořila opravné položky v souladu s § 8 ZoR – více v kapitole Rekapitulace zákonných opravných položek za rok 2015,
- pohledávky za dlužníky v insolvenčním řízení, analytický účet 311/981, ve výši 229 691,60 Kč; jež vznikly již v roce 2004 a byly přihlášeny k insolvenčnímu soudu. Zároveň společnost v průběhu dřívějších let tvořila v souladu s § 8 ZoR zákonné opravné položky do výše 100 % hodnoty pohledávek. Doposud nebyly tyto pohledávky dlužníkem uhrazeny a podle vyjádření ekonoma společnosti se ani nepředpokládá jejich uhrazení.

Pohledávky za státem tvoří téměř pětinu celkové hodnoty krátkodobých pohledávek. Nejedná se o pohledávky z obchodního styku, ale o provozní dotace ze státního fondu PGLRF v částce téměř 500 tis. Kč a provozní dotace od Ministerstva zemědělství – Státní zemědělský a intervenční fond, v částce bezmála 3 mil. Kč. Zbytek jsou pohledávky za státem z titulu daní. Tu nejmenší část z pohledávek tvoří poskytnuté zálohy a jiné pohledávky, které dohromady tvoří 0,9 % z hodnoty krátkodobých pohledávek.

Tabulka 4.12 Pohledávky z obchodních vztahů společnosti Tatra s.r.o. v roce 2015

Stř.	Splatnost ve dnech						Σ
	Do splatnosti	> 30 dní	31 – 60	61 – 90	91 – 180	< 180	
101	29 153	0	274 272	1035	0	285 370	589 830
102	94 684	94 133	0	122 883	0	0	311 700
200	6 173 158	4 800 000	0	0	0	0	10 973 158
319	0	15 451	9 487	10 232	20 751	2 807	58 728
321	0	2856	0	1 821	3 172	3 263	11 112
323	0	0	0	0	0	60 317	60 317
331	15 841	9 488	0	0	57 937	380	83 646
334	1 593	42 870	15 000	838	20 664	0	80 968
336	0	0	0	0	0	847 274	847 274
337	35 125	25 579	17 025	13 479	43 251	315 032	449 491
410	36 358	21 336	0	17 026	0	419 159	493 879
411	6 713	19 762	0	0	0	0	26 475
412	0	0	0	0	0	0	0
910	131 653	32 736	29 611	31 728	84 800	115 424	425 952
Σ	6 524 280	5 064 211	345 395	199 042	230 575	2 049 026	14 412 530

Zdroj: účetní závěrka společnosti Tatra s.r.o. – vlastní zpracování

Výše zobrazená tabulka uvádí pohledávky společnosti v roce 2015 podle jejich evidence v jednotlivých střediscích. Nejvyšší hodnotu, stejně tak, jako v předchozím období, eviduje středisko 200 – živočišná výroba. Hodnota pohledávek po splatnosti je tvořena šesti fakturami s nejzazším datem splatnosti 31. 1. 2016 a souhrnnou hodnotou 6 173 158 Kč. Druhá pohledávka v rámci tohoto střediska zní na částku 4 800 000 Kč, faktura za prodej mléka byla splatná k poslednímu dni zdaňovacího období, odběratel již část z fakturované částky uhradil. Zbytek uhradil v předem domluvených splátkách.

Druhou nejvyšší hodnotu opět tvoří středisko 336 – sklad stavebnin. Hodnota pohledávky se oproti předchozímu období nezměnila – rozpis pohledávek viz. rok 2014.

Nejnižší hodnoty pohledávek vykazují střediska 321 – autoagregáty a 411 – závodní stravování. Středisko autoagregátů eviduje jednu pohledávku ještě z roku 2014 v hodnotě 424 Kč, ostatní pohledávky vznikly již v daném období a největší část tvoří pohledávky po 90

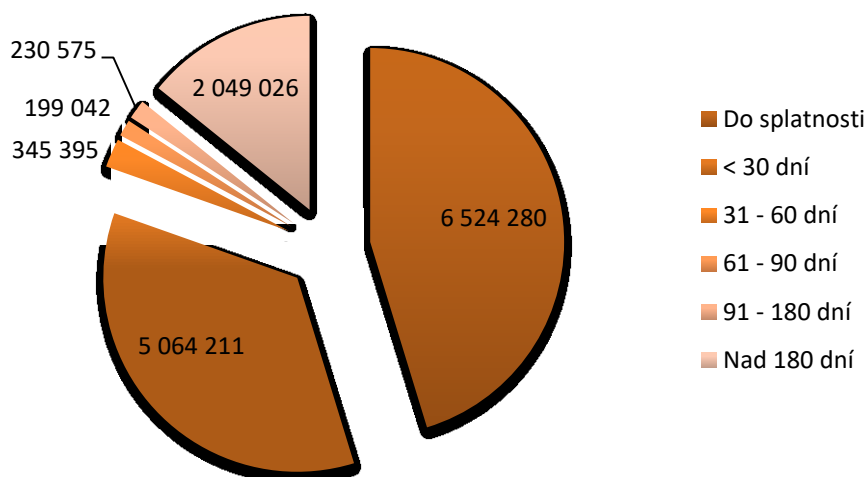
denní lhůtě splatnosti. Souhrnná hodnota pohledávek tohoto střediska je 11 112 Kč. Druhou nejnižší hodnotu eviduje středisko závodního stravování v celkové hodnotě 26 475 Kč, jež je složena ze tří dosud neuhrazených faktur. Společnost vystavila 2 faktury v částkách 1 512 Kč a 5 201 Kč se splatností v následujícím období a 1 fakturu v částce 19 762 Kč, jejíž splatnost byla koncem daného období, avšak do posledního dne zdaňovacího období nebyla uhrazena. Toto středisko tedy eviduje pouze 2 pohledávky do splatnosti a 1 pohledávku po uplynutí lhůty splatnosti do 30 dní.

Středisko 412 – závodní stravování v tomto roce nevykazuje žádné pohledávky a je tedy jediným střediskem, jehož vystavené faktury byly odběrateli uhrazeny.

Jestliže se zaměříme na pohledávky z hlediska doby splatnosti, tak nejvyšší, téměř poloviční podíl tvoří pohledávky do data splatnosti, v celkové výši 6 524 280 Kč. Jinak tomu nebylo ani v předcházejícím období. Tam však jejich podíl dosahoval právě zmiňovaných 50 % z celkové hodnoty všech krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů. Pohledávky po uplynutí lhůty splatnosti do 30 dní tvoří více než třetinový podíl na celkové hodnotě pohledávek, a opět, jako v roce 2014, značnou část – 4 800 000 Kč tvoří jediná pohledávka střediska 200 – živočišná výroba, za prodej mléka a tato skupina zahrnuje pohledávky v hodnotě 5 064 211 Kč. Třetí nejvyšší podíl mají pohledávky po uplynutí lhůty splatnosti nad 180 dní. Středisko skladu se stavebním materiálem ani v roce 2015 nedostalo svých nároků, a proto i v tomto období eviduje stejnou výši pohledávek, jako v předcházejících obdobích. Tyto pohledávky vznikly již v roce 2010 a jsou na ně tvořeny zákonné opravné položky ve výši 100 % - viz. rok 2014. Pokud by společnosti byly tyto pohledávky uhrazeny, razantně by se snížil podíl této skupiny na sumě pohledávek za obchodními partnery, protože právě tato se nejvíce podílí na celkové hodnotě 2 049 026 Kč.

Výše okomentovanou tabulku také dobře zobrazuje následující graf, který zachycuje všechny pohledávky z obchodních vztahů. Největší podíl mají pohledávky do splatnosti, skoro poloviční, pohledávky po uplynutí lhůty splatnosti do 30 dní mají třetinový podíl na těchto pohledávkách. Zhruba sedminu z celkové hodnoty pohledávek za odběrateli mají pohledávky po uplynutí lhůty splatnosti nad 180 dní a zbylých 5 % tvoří ostatní tři skupiny pohledávek.

Graf 4.2 Skladba pohledávek z obchodních vztahů společnosti Tatra s.r.o. v roce 2015

Zdroj: účetní závěrky společnost Tatra s.r.o. – vlastní zpracování

V roce 2015 tvoří krátkodobé pohledávky:

Tabulka 4.13 Podíl jednotlivých skupin krátkodobých pohledávek na celkových krátkodobých pohledávkách v roce 2015

Druh	Částka v Kč	Procentuální podíl
Pohledávky z obchodních vztahů	14 692 000	63,5 %
Pohledávky za státem	8 413 000	36,3 %
Ostatní poskytnuté zálohy	37 000	0,15 %
Jiné pohledávky	1 000	0,05 %
Σ krátkodobých pohledávek	23 143 000	100 %

Zdroj: účetní závěrka společnosti Tatra s.r.o. – vlastní zpracování

Tak jako tomu bylo minulé období, i v tomto období největší podíl na krátkodobých pohledávkách mají pohledávky z obchodních vztahů. Hodnota 14 692 000 Kč uvedená v rozvaze v položce C. III. 1 je složená ze tří hodnot:

- celková hodnota pohledávek z obchodních vztahů – 14 412 530 Kč, která je součtem všech pohledávek tohoto segmentu podle lhůty, jež uplynula po splatnosti pohledávek,
- ostatní pohledávky, evidované na účtu 315 s analytickým roztríděním, jejichž hodnota byla v daném roce 49 295,35 Kč

- pohledávky za dlužníky v insolvenčním řízení ve výši 229 691,60 Kč; jež vznikly již v roce 2004 a byly přihlášeny k insolvenčnímu soudu – viz. minulé období.

V minulém období byla součástí těchto pohledávek i hodnota vedená na účtu 311/980 ve výši 74 937 Kč, avšak v roce 2015 byly pohledávky dlužníkem uhrazeny v plné výši a opravná položka byla rozpuštěna.

Pohledávky za státem se oproti minulému roku zdvojnásobily a nyní tvoří více než třetinovou část krátkodobých pohledávek. Společnost obdržela v daném roce provozní dotaci ze státního fondu PGLRF ve výši 4 885 830 Kč. Konečný zůstatek účtu 346 – Dotace ze státního rozpočtu byl 8 183 016,94 Kč. Hodnotu 8 413 000 Kč tvoří mimo jiné nadměrné odpočty daně z přidané hodnoty a daňové pohledávky za státem z titulu ostatních daní zobrazené na účtu 345.

Položky ostatní poskytnuté zálohy a jiné pohledávky tvoří pouze 0,2 % z celkové hodnoty krátkodobých pohledávek.

4.5 Vyhodnocení a závěrečná doporučení

Analýza pohledávek z obchodních vztahů v letech 2014 a 2015 zjistila informace o tom, v jaké výši má společnost pohledávky, na jaké analytické účty tyto pohledávky účtovala, do jakého data by měly být pohledávky uhrazeny, která střediska se potýkají s vysokými pohledávkami, a která naopak s nízkými, či žádnými.

V analyzovaných letech tvoří největší část konečného zůstatku krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů pohledávky ve lhůtě do data splatnosti. V obou letech se jednalo o zhruba poloviční hodnotu ze všech pohledávek. Pozitivum lze spatřovat v tom, že právě poloviční část tvoří pohledávky do data splatnosti, s nimiž souvisí předpoklad uhrazení pohledávek do data splatnosti.

Druhá největší skupina, pohledávky po uplynutí lhůty splatnosti do 30 dní, tvoří třetinový podíl na celkových pohledávkách. V obou letech nejvýznamnější část tvořily pohledávky z prodeje mléka, kdy původní fakturovaná částka zněla v roce 2014 na 6,3 milionů a v roce 2015 na 5,6 milionů. Jedná se o stejného odběratele, který je s vedením společnosti předem dohodnutý, že fakturu bude splácet v několika předem stanovených částkách. Tohoto odběratele společnost hodnotí jako spolehlivého, a všechny dluhy, které vznikají v důsledku opožděné splatnosti, jsou vždy uhrazeny.

Na kterou skupinu pohledávek by se společnost měla zcela jistě zaměřit je ta, u níž již uplynula původní lhůta splatnosti a již činí více než 180 dní. Hlavním důvodem je, že hodnota meziročně narostla o 140 796 Kč. V souhrnu celkových pohledávek může tato hodnota působit zanedbatelně, protože z celkových pohledávek tvoří toto číslo zhruba 1 %, na druhou stranu se tato hodnota meziročně zvýšila o 7 %, což už dává podnět k zamyšlení a nutnost změnit procesy ve společnosti tak, aby byla ještě větší péče věnována jednotlivým pohledávkám a odběratelům za nimiž vznikly, a aby nedocházelo ke každoročnímu nárůstu výše žalovaných pohledávek. Většina z těchto pohledávek vznikla již před rokem 2012, byla přihlášena do soudního či správního řízení a tvořily se k nim zákonné opravné položky až do výše 100 %. Na úhradě pohledávek se nic nezměnilo a visí nad nimi doposud pomyslný otazník.

Společnost by měla v dalších obdobích více využívat zálohové platby. Podle vyjádření ekonoma jsou zálohové platby v rámci obchodních vztahů využívaným instrumentem, avšak čísla o tom zcela nevypovídají. V roce 2014 společnost přijala zálohy od svých odběratelů ve výši 300 tis. a v roce následujícím 1,2 mil. Kč, což jsou hodnoty velmi nízké v porovnání k hodnotám krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů. Jestliže bude mít společnost nového odběratele, měla by od něho přijmout zálohu ve výši 100 %, a tuto zálohu si nechat uhradit ještě před předáním zboží v plné výši. Jedině tak zjistí, zdali se jedná o spolehlivého a seriózního odběratele a zákazníka, se kterým by bylo vhodné rozvinout spolupráci i v dalších obdobích.

V případě, že odběratel nezaplatí do data splatnosti fakturu, společnost by měla v první fázi kontaktovat dlužníka přes elektronickou poštu a informovat jej o nezaplacení dané faktury ve lhůtě splatnosti. Společnost tuto cestu nevyužívá a přistupuje rovnou k odesílání doporučeného dopisu, jenž oproti zaslání e-mailu v sobě zahrnuje určité peněžní náklady. Pokud by dlužník reagoval na obdržení e-mail a uhradil dlužnou částku, ušetřila by tak společnost náklady na poštovné, a proto by společnost tento nástroj pro zabezpečení úhrad pohledávek měla využít ještě před zasíláním doporučeného dopisu.

Společnost by měla v příštích obdobích zvážit, zda-li v případě nespolehlivých dlužníků, nevyužít služeb inkasních kanceláří, jež doposud nevyužila. Jde o to, že tyto kanceláře ušetří věřitelům nejen čas, ale pomohou jim získat peněžní prostředky, na které mají nárok. Mnohdy jenom to, že pověřené osoby z inkasních kanceláří kontaktují dlužníka, takřka „pohnou ledy“, dlužník se zalekne a částku uhradí. Je pravda, že společnost musí uhradit náklady, které mají

tyto kanceláře se získáním vymáhaných pohledávek, včetně svého zisku, avšak stále společnost bude v lepším postavení, když obdrží alespoň část prostředků, nežli žádné.

Další možnou alternativou je faktoring, tedy odkup krátkodobých pohledávek, většinou se splatností do 180 dní. Společnost by uzavřela smlouvu s faktoringovou společností o postoupení pohledávek. Faktoringová společnost si sice účtuje určitý podíl z vymožené pohledávky, který se pohybuje okolo 10 – 20 %, avšak je nezbytné, aby společnost zvážila, zdali není výhodnější obdržet plnění v hodnotě 80 % z celkové částky, či nezískat žádnou úhradu za své prodané zboží. Značnou výhodou této služby je, že společnosti již nevzniká žádné riziko v případě nezaplacení pohledávky dlužníkem, veškerou odpovědnost přebírá právě faktoringová společnost.

Nejlepší situace by pro společnost nastala, pokud by samozřejmě nevznikaly žádné pohledávky, nebo alespoň byly všechny dluhy odběrateli uhrazeny do data splatnosti. To však v současném podnikatelském světě je takřka nemožné, a proto společnost musí počítat s rizikem neuhrazení fakturované částky.

Součástí práce byla i analýza tvorby a rozpouštění opravných položek k pohledávkám. Společnost při tvorbě zákonné opravné položky ke dvěma pohledávkám, jejichž úhrnná hodnota je do 30 000 Kč, a tyto pohledávky byly k témuž odběrateli a nebyly předmětem soudního, správního či rozhodčího řízení, postupovala do roku 2013, včetně, podle § 8a odst. 1 ZoR a do roku 2013 vytvořila zákonnou opravnou položku k oběma pohledávkám ve výši 20 %. V roce 2014, s novelou zákona, společnost při tvorbě zákonné opravné položky již nepostupovala podle § 8a odst. 1 ZoR, ale podle § 8c ZoR a vytvořila opravnou položku ve výši 100 % ke každé z těchto pohledávek. Společnost tak učinila poté, co od doby splatnosti pohledávky uběhlo více než 12 měsíců.

Dále v roce 2014 byly uhrazeny 3 pohledávky za 3 různými dlužníky, ke kterým společnost vytvořila po šesti měsících od uplynutí lhůty splatnosti zákonné opravné položky ve výši 20 %, a proto tyto opravné položky rozpustila.

Společnost v roce 2014 odepsala pohledávky v celkové hodnotě 67 110 Kč a v roce následujícím ve výši 150 432 Kč. V obou případech byly tyto pohledávky kryty zákonnými opravnými položkami, a tedy odpis pohledávek byl daňově účinným nákladem, jenž snižoval základ daně v běžném období.

Pohledávky, k nimž jsou vytvořené zákonné opravné položky ve výši 100 % z rozvahové hodnoty pohledávky, evidované na analytickém účtu 391/214, a které jsou za dlužníky v insolvenčním řízení, nemůže společnost odepsat, protože insolvenční řízení dosud nebylo ukončeno. Rovněž společnost již od roku 2004 eviduje v účetnictví pohledávky v celkové výši 229 691,60 Kč za jedním dlužníkem. K těmto pohledávkám byly v minulých obdobích tvořeny zákonné opravné položky do výše 100 % z rozvahové hodnoty pohledávky (analytický účet 391/200). Rovněž ani tyto pohledávky společnost nemůže odepsat, jelikož byl v roce 2000 pod číslem jednacím 99 K 45/2000-58 na tohoto dlužníka prohlášen konkurz, účinky konkursu nastaly dne 11. října 2000.

Na základě prověření všech vytvořených opravných položek k neuhrazeným pohledávkám s lhůtou po splatnost lze konstatovat, že společnost při tvorbě zákonných opravných položek nechybovala a postupovala vždy v souladu se ZoR a ZDP. Rovněž v případě rozpouštění zákonných opravných položek nebyl nalezen případ, kdy by společnost postupovala v rozporu s výše uvedenými zákony.

5 Závěr

Cílem diplomové práce byla analýza pohledávek po splatnosti vybrané společnosti, vyhodnocení výsledků analýzy a stanovit možná řešení pro společnost do budoucích období. Záměrem bylo také zjistit, jakým způsobem společnost eviduje a sleduje pohledávky, jak náročná je evidence pohledávek, a kdo je ve společnosti pověřený starat se o tuto oblast aktiv. Prvotním úmyslem této práce bylo zaměřit se na pohledávky po splatnosti, avšak v průběhu procesu analýzy bylo zjištěno, že právě pohledávky do data splatnosti tvoří nejvyšší podíl na pohledávkách, a tudíž byla tato skupina pohledávek také součástí analýzy.

Diplomová práce ve svém názvu zabírá docela širokou problematiku a uvádí pouze různá hlediska zajišťování pohledávek po splatnosti, nespecifikuje však, jaké pohledávky budou předmětem šetření. Obecně, nejvyšší podíl pohledávek evidují společnosti v oblasti obchodních vztahů, a proto byl právě tento druh pohledávek přednostně analyzován a ostatní pohledávky byly zmíněny pouze okrajově.

Teoretická část poskytuje informace především o tom, jaké má společnost možnosti a jakých způsobů může využít v souvislosti s pohledávkami po lhůtě splatnosti. Společnost těchto instrumentů v praxi využívá jen zřídka kdy, obvykle jsou pohledávky předány advokátovi, jenž podá na dlužníka žalobu a soudní proces se často protáhne na několik let, a ani ukončení insolvenčního řízení neznamena pro společnost jistotu v získání peněžních prostředků, na které má nárok.

Praktická část práce se nejdříve zabývala zákonnými i účetními opravnými položkami k pohledávkám s lhůtou po splatnosti. Společnost tvořila v analyzovaných letech zákonné opravné položky podle § 8a a 8c ZoR, v dřívějších letech tvořila opravné položky i podle § 8 ZoR – opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení, a tyto analyticky odlišovala od ostatních opravných položek. K pohledávce, k níž byla tvořena zákonná opravná položka, byla zároveň vytvořena účetní opravná položka, a to do výše 100 % z rozvahové hodnoty pohledávky, pokud byla zákonná opravná položka vytvořena ve výši 100 %, účetní opravná položka byla nulová. Společnost v analyzovaných letech měla 17 různých odběratelů, za kterými evidovala pohledávky a ke kterým tvořila zákonné opravné položky. Zpravidla se nejednalo o jednu pohledávku, ale sumu několika pohledávek, v případě některých obchodních partnerů se jednalo až o desítky pohledávek. Většinou však byly pohledávky předány právnímu zástupci, který podal na dlužníka žalobu na vymáhání

pohledávky k soudu, a proto společnost postupovala podle ustanovení § 8a ZoR. Společnost netvořila k pohledávkám pouze zákonné opravné položky, ale tvořila i účetní.

Opomíjeny nebyly ani pohledávky do data splatnosti, ty totiž tvoří polovinu analyzovaných pohledávek, a proto je bylo vhodné zahrnout do šetření. Pohledávky byly roztrženy podle toho, jakému středisku společnosti náleží a také podle doby, jež uplynula od data splatnosti pohledávek. Na základě sestavených tabulek bylo vyhodnoceno, která střediska mají nejvyšší sumu pohledávek, a která naopak nejnižší a s jakým typem pohledávek se nejvíce při své činnosti potýkají. Tento podklad má pro společnost jistou vypovídací schopnost, a sice, u kterých středisek je nezbytné zlepšit způsob řízení pohledávek, jejich sledování a využít jiné možnosti vymáhání a zajištění pohledávek, jež jsou obsahově vymezeny v teoretické části.

Diplomová práce může být nejen přínosným materiálem pro analyzovanou společnost, ale také pro další podniky, jelikož s problematikou pohledávek se setkávají podnikatelské subjekty napříč všemi odvětvími, a je nezbytné je v rámci své činnosti správně řídit, protože v opačném případě, pokud společnost nebude sledovat své pohledávky, nebude využívat vhodné způsoby zajištění a vymáhání pohledávek, může se dostat až do insolvence. Proto je nezbytné, aby společnost prověřovala nové odběratele, neprodávala těmto dosud neproověřeným zákazníkům zboží či služby bez zaplacení zálohy a spolupracovala se zodpovědnými a obchodními zkušenostmi ověřenými odběrateli.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky: právně, daňově, účetně*. 3., rozš. vyd. Praha: Grada, 2007, 135 s. Finance pro praxi. ISBN 978-80-247-1816-3

DRBOHLAV, Josef a Tomáš POHL. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Daňová řada. ISBN 978-80-7357-599-1

DVOŘÁKOVÁ, Veronika. *Zdaňování příjmů fyzických a právnických osob 2013/2014*. Praha: Linde Praha, 2013, 327 s. ISBN 978-80-7201-916-8

FALDYNA, František, Jan HUŠEK a Tomáš POHL. *Zajištění a zánik obchodních závazků*. 2., rozš. vyd. Praha: ASPI, 2007, 223 s. Právní rukověť. ISBN 978-80-7357-154-2

MACGREGOR PELIKÁNOVÁ, Radka a Jan HEJDA. *Přehled obchodního práva*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2010, 102 s. Právo. ISBN 978-80-7418-072-9

PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2011, 119 s. Účetnictví. ISBN 978-80-7263-678-5

PTÁČKOVÁ MÍSAŘOVÁ, Petra a Milena OTAVOVÁ. *Daň z příjmů srozumitelně*. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 168 s. Ekonomie. ISBN 978-80-7418-243-3

RADKOVA, Martina. *Exekuce jiné pohledávky: praktická příručka pro soudy, soudní exekutory, finanční úřady, advokáty, daňové poradce, úřady a instituce vedoucí exekuce, dlužníky, věřitele a mnohé další : exekuce správců daní, soudů a soudních exekutorů*

ŠANTRŮČEK, Jaroslav a David ŠTĚDRA. *Pohledávky, jejich cese a hodnota*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Oeconomica, 2012, 45 s. ISBN 978-80-245-1920-3

Právní předpisy

Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení č. 563/1991 Sb., zákona o účetnictví

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů

Zákon č. 258/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů

Elektronické zdroje

BusinessInfo. Pohledávky [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z:

<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pohledavky-ppbi-51112.html#!&chapter=2>

Epravo. Obecně k zajištění a utvrzení dluhů podle NOZ [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/obecne-k-zajisteni-a-utvrzeni-dluhu-podle-noz-93481.html>

Juristic.cz. Č. 020 – Ručení [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z:

<http://obcanske.juristic.cz/544631/>

Achour & Hajek. Dostupné z:

http://www.achourpartners.com/files/014_zajistovaci_prevod_prava.pdf [cit. 2017-02-25]

Daňari online. Dohody o srážkách ze mzdy a započtení vůči mzdě nyní a od roku 2014

[online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d43281v54462-dohody-o-srazkach-ze-mzdy-a-zapocteni-vuci-mzde-nyni-a-od/?search_query

Epravo. Uznání dluhu v nové právní úpravě [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/uznani-dluhu-v-nove-pravni-uprave-97115.html>

Kučera & Associates advokátní kancelář. Nová a jednotná úprava smluvní pokuty dle NOZ [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.kuceralegal.cz/blog/2013/08/22/nova-a-jednotna-uprava-smluvni-pokuty-dle-noz/>

Exekutorská komora České republiky. 60. Všechno, co jste chtěli vědět o exekucích, ale báli jste se zeptat... 9. díl – zrušení exekutorských zápisů (3.12.2012) [online]. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/963-60-vsechno-co-jste-chteli-vedet-o-exekucich-ale-bali-jste-se-zeptat-9-dil-zruseni-exekutorskych-zapisu-03-12-2012?w=>

Epravo. Podmínky započtení pohledávek dle Nového občanského zákoníku [online]. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/podminky-zapocteni-pohledavek-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-95745.html>

Advokátní kancelář Paroulek & spol. Zákaz sjednávání rozhodčích doložek mezi podnikateli a spotřebiteli [online]. [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <http://ak-pr.cz/cs/zakaz-sjednavani-rozhodcich-dolozek-mezi-podnikateli-a-spotrebiteli/>

Česká advokátní komora. O mediaci [online]. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/pro-verejnost/mediace/omediaci/>

Finance.cz. Platební rozkaz: kdy použít a jak se bránit [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/422389-platebni-rozkaz-kdy-pouzit-a-jak-se-branit/>

Fučík & Partneri. Pohledávky a opravné položky po rekodifikaci [online]. [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.fucik.cz/publikace/pohledavky-a-opravne-polozky-po-rekodifikaci/>

Portál Pohoda. Odpis nedobytné pohledávky [online]. [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ucetnictvi/odpis-nedobytno-pohledavky/>

Mzdová praxe. Účtování o dohadných položkách [online]. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: <http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d195v171-uctovani-o-dohadnych-polozkach/>

Daňři online. Zálohy v účetnictví [online]. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d3587v4888-zalohy-v-ucetnictvi/>

Seznam použitých zkratk

Dal	strana DAL
MD	strana MÁ DÁTI
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – platný od 1. 1. 2014
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OP	opravná položka
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
PGLRF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
Společnost Tatra	Společnost Tatra s.r.o.
ZD	základ daně
ZDP	zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
ZoR	zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů
ZoÚ	zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Seznam grafů

Graf 4.1 Skladba pohledávek z obchodních vztahů společnosti Tatra s.r.o. v roce 2014	63
Graf 4.2 Skladba pohledávek z obchodních vztahů společnosti Tatra s.r.o. v roce 2015	67

Seznam obrázků

Obrázek 4.1 Organizační struktura společnosti Tatra s.r.o.	43
---	----

Seznam tabulek

Tabulka 3.1 Odpis pohledávky jako daňově neúčinný náklad	28
Tabulka 3.2 Zákonná OP a odpis pohledávky	30
Tabulka 3.3 Vznik pohledávky z obchodních vztahů	39
Tabulka 3.4 Zaúčtování poskytnutí zálohy	40
Tabulka 4.1 Přijaté zálohy v roce 2014 a 2015	47
Tabulka 4.2 Analytické roztržnění účtu 311	49
Tabulka 4.3 Analytické roztržnění účtu 315	50
Tabulka 4.4 Analytické roztržnění účtu 378	50
Tabulka 4.5 Rekapitulace zákonných opravných položek za rok 2014	53
Tabulka 4.6 Rekapitulace zákonných opravných položek za rok 2015	55
Tabulka 4.7 Zaúčtování tvorby zákonných opravných položek	56
Tabulka 4.8 Zaúčtování rozpuštění zákonných opravných položek	56
Tabulka 4.9 Předloha pro tvorbu zákonných opravných položek do 31. 12. 2013	58
Tabulka 4.10 Pohledávky z obchodních vztahů společnosti Tatra s.r.o. v roce 2014	61
Tabulka 4.11 Podíl jednotlivých skupin krátkodobých pohledávek na celkových krátkodobých pohledávkách v roce 2014	63
Tabulka 4.12 Pohledávky z obchodních vztahů společnosti Tatra s.r.o. v roce 2015	65
Tabulka 4.13 Podíl jednotlivých skupin krátkodobých pohledávek na celkových krátkodobých pohledávkách v roce 2015	67

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 21. 4. 2017

Bc. Kateřina Kolbová

Seznam příloh

1. Rozvaha k 31. 12. 2014
2. Výkaz zisku a ztráty k 31. 12. 2014
3. Rozvaha k 31. 12. 2015
4. Výkaz zisku a ztráty k 31. 12. 2015
5. Tvorba opravných položek v letech 2014 a 2015